

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARİHİ TÜRK-OSMANLI ESERLERİNİN YENİ
İŞLEVLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ:
KUŞADASI ÖRNEĞİ

Hikmet IŞIK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

GEBZE
2001

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARİHİ TÜRK-OSMANLI ESERLERİNİN YENİ
İŞLEVLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ:
KUŞADASI ÖRNEĞİ

Hikmet IŞIK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Acd. Prof. Dr. Ahmet Vefik ALP

GEBZE
2001

ÖZET

Dünya mimarlık tarihi incelendiğinde Türk-Osmanlı eserlerinin henüz gerçek değerini bulamadığı görülür. Bunun nedenlerinden biri, Tanzimattan bu yana toplumumuza dayatılan kendi öz değerlerine yabancı batı taklitçiliğidir.

Oysa geçmişi olmayan ulusların gelecekleri de olmaz. Toplum toplu yapan örf, anane ve kültürel değerlerdir. Hiç değilse elde kalan son taşınmaz kültürel değerlerimizin gelecek nesillere iletilmesi için bu eserlere tek yek yaşantı verilebilir. Tarihi kent dokusunun tekrar canlandırılması özgün mimarimizin korunması açısından bir umut ışığı olabilir

Bu tezin amacı, zengin taşınmaz kültürel değerlerimize dikkat çekmek, bunların yeni işlevlerle nasıl yaşatılabileceği konusunda ortaya somut bir proje koymaktır.

Tez altı ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Türk-Osmanlı eserlerinin yeni işlevlerle nasıl yaşatılabileceği problemi ortaya konmuş, çalışmanın amacı ve yöntemi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, mimari mirasın korunması, koruma yolları, korumanın ekonomik boyutu, korunacak değerler, koruma ölçütleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde, tarihi yapıların yeniden kullanımı, binaların yeniden kullanımını gerektiren nedenler, yeniden kullanıma uygun işlev seçimi, yurt içi ve yurt dışından yeniden kullanılan eserlere yer verilip resimlerle tanıtılmıştır.

Dördüncü bölümde, tarihi Türk-Osmanlı eserleri çadırdan günümüze incelenmiş, Türk evine etki eden etkenler, biçimler yöntemler irdelenmiştir.

Beşinci bölümde, Menderes Havzası ve Kuşadası evleri tanıtılmış, geçmişte bir kervansaray bu gün turistik otel olarak işlev gören tarihi “Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı” etrafıca tanıtılmıştır.

Altıncı bölümde, ortaya somut bir proje konarak Kuşadası Anıt Sokak 72 ada, 19 parseldeki mevcut tescilli II. Derece tarihi eserin yeni işlevlerle yaşatılması; tarihi Kuşadası geleneksel mimarisini geliştirmeyi hedefleyen 50 odalı Apart Otel projesi tanıtılarak tez sonuçlandırılmıştır.

SUMMARY

When the history of world architecture is examined, it is observed that the Turkish-Ottoman architecture hasn't yet received the attention that it deserves. As a result of the westernization process that the society has been subjected to since the "Tanzimat", revolution the vernacular values have been greatly neglected.

It is a fact that the nations without history will have no future. Those are the customs, tradition and as a whole the culture which creates a society. In order to convey the architectural tradition to future generations, the historical buildings that are still standing should be vitalized. The revitalization of the vernacular urban pattern could be a light of hope for sustaining the authentic architecture.

The aim of the present thesis is to underline our rich architectural heritage and to put forward a project on how these values could be adapted to new functions.

The study consists of 6 chapters. The first chapter is about the aim and methodology of the research along with the propositions for keeping Turkish-Ottoman buildings alive.

Protecting the architectural heritage, ways of protection, the reasons for protection and its economical dimensions are the topics covered in the second chapter.

The third chapter deals with the reasons for the reuse of historical buildings and selection of the right function illustrated with the domestic and foreign examples.

The fourth chapter explores the Turkish architecture from the tent structure to present, the forms that affected the Turkish house are also investigated.

"Menderes" river region and traditional Kuşadası houses are presented and historical "Öküz Mehmet Paşa" caravanserai which now functions as a hotel is thoroughly examined in the fifth chapter.

The sixth chapter culminates the whole research in one concrete project that aims to develop a 2nd degree registered historical building in Kuşadası Anıt street, block 72, parcel 19, with new functions. Surrounding the old building a new 50 room Apart Hotel which is designed in accordance with the traditional Kuşadası architecture is proposed designed as a typical example.

TEŞEKKÜR

Tez çalışma süresince engin bilgi ve birikimiyle beni yönlendiren, yüreklendiren, tez danışmanım Acd. Prof. Dr. Ahmet Vefik ALP'e, bana her türlü desteği veren Mimarlık Fakültesi öğretim Üyelerine, tüm eğitim hayatım boyunca bana emeği geçen hocalarıma ve aileme sonsuz teşekkürler ediyorum.

Bu çalışmam sırasında manevi yardımlarıyla bana destek olan sevgili eşime minnettarım.

Çalışmam süresince maddi katkılarıyla bana destek olan NORM-T.İ.S Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa SEVİL'e şükranlarımı sunuyorum.

Tezimin konu ile ilgilenen kişi ve kuruluşlara faydalı olmasını dilerim.

Haziran 2001

Hikmet IŞIK

“Bir milletin ulaştığı medeniyet çizgisi şehirlerinin görüntüsüyle doğrudan orantılıdır.”

Ahmet Vefik ALP

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	SAYFA
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
RESİMLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xv
HARİTALAR DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Amaç	1
2. MİMARİ MİRASIN KORUNMASI	3
2.1 Mimari Mirasın Korunması	3
2.1.1. Mimari koruma Nedir?	3
2.1.2. Mimari Mirası Koruma Yolları	3
2.1.3. Koruma Gereği	8
2.1.4. Korumanın Ekonomik Boyutu	9
2.2. Korunacak Değerler ve Değerlendirme Ölçütleri	10
2.2.1. Taşınır Kültür Varlıkları	11
2.2.2. Taşınmaz Kültür Varlıkları	12
2.2.2.1. Tarihi Sit	13
2.2.2.2. Arkeolojik Sit	13
2.2.2.3. Kentsel Sit	14
2.2.2.4. Kırsal Sit	14
2.2.2.5. Karmaşık Sit	15
2.2.3. Koruma Ölçütleri	15
2.2.4. Anıtların Sınıflandırılması	15
2.2.4.1. I. Grup Yapılar	16
2.2.4.1. II. Grup Yapılar	16
3. MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANIMI	18
3.1. Mimari Mirasın Yeniden Kullanımı	18

3.1.1. Binaların Yeniden Kullanımını Gerektiren Nedenler	23
3.1.2. Tarihsel – Kültürel Nedenler	24
3.1.3. Ekonomik Nedenler	24
3.1.4. Çevre Faktörleri	25
3.2. Binanın Tasarımında Veri Olabilecek Nitelikleri	26
3.3. Binaya “Uygun” İşlevin Seçiminde Faktörler	28
3.3.1. Binanın Mekansal Oluşumu	28
3.3.2. Binanın Hacim Boyutları	28
3.3.3. Binanın İşlevsel İlişkiler Kurgusu	29
3.3.4. Binanın Bulunduğu Konum	29
4. GELENEKSEL TÜRK EVLERİ	41
4.1. Türk Evi’nin Kökeni	42
4.2. Türk Evi Nedir?	47
4.2.1. Özgün Oda Düzeni	48
4.2.2. Plan Şeması	48
4.2.3. Çok Katlılık	48
4.2.4. Çatı Biçimi	48
4.2.5. Süreç Yönetim Modeli	49
4.3. Etkenler	53
4.3.1. İklim	53
4.3.2. Deprem	54
4.3.3. Yapı Malzemesi	54
4.3.4. Tarihi Etkenler	54
4.4. Sosyal Etkenler	55
4.4.1. Toplum Yapısı	55
4.4.2. Yaşama Biçimi	56
4.5. Türk Kentinde Yerleşme Düzeni	57
4.5.1. Türk Evinin Genel Görünüşü	57
4.5.2. Türk Evinin Biçimsel Gelişimi	58
5. MENDERES HAVZASI VE KUŞADASI	62
5.1. Seferhisar	62
5.2. Sığacık	63
5.3. Teos	64
5.4. Myonnesos	64

5.5. Lebedos	64
5.6. Heraklia	65
5.7. Kuşadası	65
5.7.1. Tarihi	68
5.7.2. Güvencinada	72
5.7.3. Neopolis	72
5.7.4. Panionion	72
5.7.5. Paygeda	72
5.7.6. Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı	77
5.7.7. Kale İçi Camisi	82
5.7.8. Mili Park	82
6. SENTEZ	83
6.1. Kuşadası anıt Sokak 19 Parseldeki Tarihi Eserin Yeni İşlevlerle Değerlendirilmesi ve Bu Yapıyla Bütünleşen 50 Odalı Apart Otel'in Tasarımı	83
6.1.1. Parselin Şu Anki Durumu	83
6.1.2. Parselin Konumu, İmar Durumu, Topoğrafyası	83
6.1.3. Tasarım Kriterleri	88
6.1.4. Sosyal Tesis Tasarımı	112
6.1.5. Otopark ve Sığınaklar	112
ÖZGEÇMİŞ	117
KAYNAKLAR	118

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL	SAYFA
1. Şekil 4.1. Yaşama Birimi Olarak Biçimlendirilmiş Orta Asya Çadırının İç Düzeni ve Genel Görünümü	43
2. Şekil 4.2. Yaşama Birimi Olarak Biçimlendirilmiş Orta Asya Çadırının İç Düzeni	43
3. Şekil 4.3. Türk Evinde Plan Şeması	49
4. Şekil 6.1., Parsel Çapı	86
5. Şekil 6.2., Parselin Çevresiyle Birlikte Kadastral Planı	87
6. Şekil 6.3., II. Derece Tarihi Eser, Çevresiyle Birlikte Vaziyet Planı Ö. 1/1000	90
7. Şekil 6.4., II. Derece Tarihi Eser, Zemin Kat Planı Rölövesi Ö. 1/100	91
8. Şekil 6.5., II. Derece Tarihi Eser, 1.Kat Planı Rölövesi Ö. 1/100	92
9. Şekil 6.6., II. Derece Tarihi Eser, A-A Kesiti Rölövesi Ö. 1/100	93
10. Şekil 6.7., II. Derece Tarihi Eser, B-B Kesiti Rölövesi Ö. 1/100	94
11. Şekil 6.8., II. Derece Tarihi Eser, C-C Kesiti Rölövesi Ö. 1/100	95
12. Şekil 6.9., II. Derece Tarihi Eser, Giriş (Batı) Cephesi Rölövesi Ö. 1/100	96
13. Şekil 6.10., II. Derece Tarihi Eser, Doğu Cephesi Rölövesi Ö. 1/100	97
14. Şekil 6.11., II. Derece Tarihi Eser, Kuzey Cephesi Rölövesi Ö. 1/100	98
15. Şekil 6.12., II. Derece Tarihi Eser, Güney Cephesi Rölövesi Ö. 1/100	99
16. Şekil 6.13., II. Derece Tarihi Eser, Çatı Planı Rölövesi Ö. 1/100	100
17. Şekil 6.14., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası 2. Bodrum Kat Planı Ö. 1/100	101
18. Şekil 6.15., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası 1. Bodrum Kat Planı Ö. 1/100	102
19. Şekil 6.16., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası Zemin Kat Planı Ö. 1/100	103
20. Şekil 6.17., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası 1.Kat Planı Ö. 1/100	104
21. Şekil 6.18., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası A-A Kesiti Ö.1/100	105
22. Şekil 6.19., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası B-B Kesiti Ö.1/100	106
23. Şekil 6.20., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası Doğu-Batı Cephesi Ö.1/100	107

24. Şekil 6.21., II. Derece Tarihi Eser, Restorasyon Sonrası Kuzey-Güney Cephesi Ö.1/100	108
25. Şekil 6.22., Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı, Birim Oda Rölövesi Ö. 1/50	109
26. Şekil 6.23., Bölümsel Otel Yatma Birimi Ö.1/200	110
27. Şekil 6.24., Tasarımda Kullanılan Yöresel Formlar	111

TABLÖLAR DİZİNİ

TABLO	SAYFA
1. Tablo 4.1. Türk Evi Uslupları Özellikleri ve Bu Güne Kalmış Bazı Özellikleri	46
2. Tablo 4.2. Osmanlı Konut Mimarlığı	51

HARİTALAR DİZİNİ

HARİTA	SAYFA
1. Harita 4.1 Osmanlı İmparatorluğu Sınırları İçinde Önemli Türk Evlerini İçeren Kentler	45
2. Harita 5.1. Kuşadası ve Çevresi	67
3. Harita 5.2. Menderes Havzası Haritası	68

RESİMLER DİZİNİ

RESİM	SAYFA
1. Resim 2.1. “Seine” Nehri Kıyısı, Paris”	5
2. Resim 2.2. Korunan Tarihi Miras, Mardin Şehri	5
3. Resim 2.3. Safranbolu.	6
4. Resim 2.4. Sirakuza, Sicilya	6
5. Resim 2.5. Gloucerthershire, İngiltere	7
6. Resim 2.6. Venedik, İtalya	7
7. Resim 2.7. Üsküdar’da Ahşap Evler, İstanbul	8
8. Resim 2.8. Gök Medrese, Sivas	12
9. Resim 2.9. İshakpaşa Sarayı, Doğu Beyazıt, Ağrı	13
10. Resim 2.10. Yörük Köyü (Safranbolu) Kırsal Sitinde Bir Sokak Görünüşü	14
11. Resim 3.1. Çakırağa Konağı, Birgi	19
12. Resim 3.2. Safranbolu, Asmazlar Konağı Restorasyon Öncesi	20
13. Resim 3.3. Safranbolu, Asmazlar Konağı	20
14. Resim 3.4. Amasya, Hazeranlar Yalısı Restorasyon Öncesi	21
15. Resim 3.5. Amasya, Hazeranlar Yalısı Restorasyon Sonrası	21
16. Resim 3.6. İstanbul Sultanahmet, Yeşil Konak	22
17. Resim 3.7. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, Güney-Batı’dan Genel Görünüş, Nisan 1970	32
18. Resim 3.8. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, Tip Kat Planı	32
19. Resim 3.9. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, Restore Sonrası 1.kat Planı	33
20. Resim 3.10. Otelden Bir Perspektif	33
21. Resim 3.11. Fethibey Cephesi	34
22. Resim 3.12. Ordu Cephesi	34
23. Resim 3.13. Harikzedeler Cephesi	34
24. Resim 3.14. Yeniden Düzenlenen İç Avlu ve Galerilerden Görünüm	35
25. Resim 3.15. İbrahim Paşa Sarayının Dış Görünüşü, İstanbul	35
26. Resim 3.16. İbrahim Paşa Sarayı, İstanbul	36
27. Resim 3.17. Hidiv Kasrı, Çubuklu	36
28. Resim 3.18. Malta Köşkü, Beşiktaş	37

31. Resim 3.19. Çırağan Sarayı, Beşiktaş	37
32. Resim 3.20. Çırağan Sarayı Onarımı Öncesinde Deniz Yönünden Ayrıntı	38
33. Resim 3.21. Paris, Louvre Sarayı	38
34. Resim 3.22. Gare D’Orsay Müzesi, Paris	39
35. Resim 3.23. Victoria Çağı kent evleri, San Francisco	39
37. Resim 3.24. Arıtma tesisi (Restorasyondan Önce), Rotterdam-Hoolanda	40
38. Resim 3.25. Arıtma Tesisi (Restorasyondan Sonra), Rotterdam-Hoolanda.	40
39. Resim 4.1. Geleneksel Türk Evlerinden Görünüş	41
40. Resim 4.2. Geleneksel Türk Evlerinden Bir Sokak	47
41. Resim 4.3. Tokat’ta Koruma Altına Alınmış Bey Sokak Evleri	50
42. Resim 4.4. Kula’da Bir Sokak	50
43. Resim 4.5. Birgi’de Çakırağa konağı’nın sokak cephesi	51
44. Resim 4.6. Tire’de Tepe Pencereci Reşat Bey Evi	52
45. Resim 4.7. İstanbul Kalamış’ta Aşı Boyalı Ev	52
46. Şekil 4.8. Tokat’ta Taş Kaplamalı Geleneksel Bir Sokak	53
47. Resim 4.9. İstanbul Yeniköy’de Eklektik Üslupta Arif Paşa Yalısı	59
48. Resim 4.10. İstanbul Büyükkada’da Erenköy Tipi Bir Alınlık	59
49. Resim 4.11. İstanbul Büyükkada’da Neo Klasik Bir Pencere Alınlığı	60
50. Resim 4.12. İstanbul Büyükkada’da Neo Klasik Bir Pencere Alınlığı	60
51. Resim 5.1. Menderes Havzası Haritası	62
52. Resim 5.2. Bugün ki Sığacık Kalesi	63
53. Resim 5.3. Düzce Medresesi	65
54. Resim 5.4. Bugünkü Kuşadası	67
55. Resim 5.5. Kuşadası 1930	69
56. Resim 5.6. Kuşadası 1950	69
57. Resim 5.7. 1950’ye Kadar Kuşadası	70
58. Resim 5.8. 1950’ye Kadar Kuşadası	70
59. Resim 5.9. Kuşadası Camiatik Mahallesi	73
60. Resim 5.10. Kuşadası Camiatik Mahallesi	73
61. Resim 5.11. Kuşadası Camiatik Mahallesi	74
62. Resim 5.12. Anıt Sokak	74
63. Resim 5.13. Anıt Sokak	75
64. Resim 5.14. Anıt Sokak	75
65. Resim 5.15. Cesur Sokak	76

66. Resim 5.16. Çetin Sokak	76
67. Resim 5.17. Giriş Kapısı	78
67. Resim 5.18. Öküz Mehmet Paşa Kervansarayının Bugünü	79
68. Resim 5.19. Giriş Kapısı	79
69. Resim 5.20. İç Avlu	80
70. Resim 5.21. İç Avlu	80
71. Resim 5.22. Bir Odanın İç Tefrişi	81
72. Resim 5.23. Odanın Bir Başka Köşesi	82
73. Resim 6.1., Akdoğan Evinden Görünüm	84
74. Resim 6.2., Akdoğan Evinden Görünüm	84
75. Resim 6.3., Anıt Sokak'tan Görünüm	85
76. Resim 6.4. Otel Projesi, Zemin Kat Planı Ö:1/200	113
77. Resim 6.5. Otel Projesi, 1.Kat Planı Ö:1/200	114
78. Resim 6.6. Otel Projesi, Bodrum Kat Planı Ö:1/200	115
79. Resim 6.7. Otel Projesi, Çatı Planı Ö:1/200	116

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Her ülke, her toplum geçmişine sahip çıkmak zorundadır. Toplumu toplum yapan kültürel değerler ve geleneklerdir. Bu değerlerin doğru bir biçimde analizi o toplumun geleceğinin daha sağlıklı biçimlendirilmesine, oluşturulmasına olanak sağlar. Öz değerlere sahip çıkma eylemi uygar olmanın bir aracı olarak da kabul edilebilir. Uygarlığın simgesi olan insanın insana saygı göstermesi, geçmiş nesillerin yarattığı ürünlere saygı göstermeyle başlar, gelecek nesillere en az geçmişteki kadar başarılı ürünler vermekle sürer. (1. Tapan, 1998).

Ne var ki, ülkemizde kültür varlıkları istenilen düzeyde korunmadığı ve arzu edilen bir devlet korumasının var olmadığı görülmektedir. Sağlıklı bir koruma olmamasının nedenlerinin başında ülkedeki sosyal ve ekonomik çarpıklıklar, yanlış kentsel planlama kararları, halkın bu konudaki bilinçsizliği, uygulamayla ilgili denetimsizlik sayılabilir.

Korumanın toplumsal bir görev olduğunu çıkardığı yasalarla kabul eden devlet, anıt eserleri koruması dışında tüm maddi yükü bireyin üzerine yıkmıştır. Bireyin toplum adına özveride bulunması koruma politikasında temel öge olmuştur. (1. Tapan, 1998)

Problemde burada ortaya çıkmaktadır. Toprak rantının her türlü ranttan yüksek olması, ülkedeki ekonomik sıkıntı, bireyin koruma konusundaki bilinçsizliği, Kültür ve Tabiat varlıklarının acımasızca talan edilmesi yolunu açmıştır.

1.2. Amaç

Koruma politikalarının önemli bir ayağı parasal kaynağın yaratılamamasıdır. Koruma için devlet tarafından genel bütçeden ayrılan payın yetersiz kaldığı, yıllara göre değişse de binde 5 ila 10 arasında olduğu yetkililerce ifade edilmektedir. Özel kişilere verilecek fonlarında etkili şekilde dağıtılmadığı yine bilinen gerçekler

arasındadır. Dolayısıyla kaynağı yaratılamayan bir korumacılık politikası, korumamanın politikası anlamına gelebilir. (1. Tapan, 1998).

İşte bu tezin amacı, devletin çok kısıt imkanlarını zorlamak yerine, eski eserleri yeni işlevlerle değerlendirip onlara ekonomik girdi sağlayarak yaşatmaktır. Böylece hem kültür varlıklarına sahip çıkılacak, hem de topluma geçmişin ilginç, öğretici, düşündürücü gizem dolu güzelliklerinden kesitler yansıtılabilecektir. (2. Altınoluk, 1998)

Kuşkusuz tarihi yapıları koruyarak yeni işlevlerle değerlendirmek çok titiz bir çalışmayı gerektirir. Bu çalışma esnasında, mimarlar, sanat ve mimarlık tarihçilerinden, arkeologlardan gelecek verileri, tarihsel dokümanları iyi incelemek, eski yapıların hangi sınırlar içinde verilen yeni çağdaş işlevi ne oranda yüklenebileceğini doğru saptamak durumundadır.

Tezin son bölümünde ortaya somut bir proje konarak bir senteze ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. MİMARİ MİRASIN KORUNMASI

2.1. Mimari Mirasın Korunması

2.1.1. Mimari Koruma Nedir?

Bugün korumanın, özellikle yaşamı sürdürebilmek için bir araç olduğunda birleşilmektedir. En geniş anlamıyla mimari koruma, yapıya süreklilik sağlayan uygulama olarak, restorasyon, onarım, uyum rehabilitasyon (sırasında yeniden yapım veya tasavvur) olarak tanımlanabilir.

Büyük anıtların, katedrallerin, camilerin, kale, saray, köyevleri ve kamu yapılarının korunmasının ayrı bir mesleki yükümlülük olduğu açıktır. İster özel, ister kamusal uygulama olarak ele alınsın, koruma toplumsal bir hizmet şeklinde sürdürülebilir. Tarihsel süreç içinde sosyal ve ekonomik yapı değiştikçe, bunların somut dışavurumu olan mimari ve kentsel oluşumlar da paralel olarak değişmektedir. Kültürel, estetik değer taşıyan yapıtların korunması bu değişim sürecinde çelişkiler yaratır. Koruma, şimdiye dek genellikle müzecilik anlayışı ile ele alınmış, korunan yapı ve alanlar “yaşamayan, dondurulmuş anılar” görünümünde kalmıştır. Bu tutum, kaynak israfı ve sosyal yozlaşma sonucunu getirir. Artık, koruma konusunda yeni anlayış “yaşatma” kavramını da birlikte ele almaktadır. Koruma, yaşam koşullarının da uyum içinde oluşturulması ile etkinlik kazanır. (3. Kazmaoğlu, 1975).

2.1.2. Mimari Mirası Koruma Yolları

İnsan yaşamının baş döndürücü ivmesinden en fazla etkilenen mimari türlerin çalışma ve barınma işlevlerini karşılayan iş yerleriyle konut mimarisi olduğu açıktır. Bunların dışındaki mimari yapıt ve anıtların, en nemelazımcı ülkelerde bile, çoğunlukla hala ayakta durabildiklerini görmekteyiz. Koruma stratejilerini üç kategoriye ayırabiliriz. Birinci kategorinin başlıca malzemesi dinsel yapılardır. Başlangıçtaki fonksiyonlarına hizmet edebilen bu anıtlar iyi korunabilen örneklerden sayılabilirler. Bundan sonraki kategori ise, sadece geçmişe tanıklık etmek üzere, her

türlü güncel fonksiyondan arındırılmış anıtları kapsar ki, bunlar müze olarak nitelendirilebilecek örneklerdir. Üçüncü kategoride anıtların koruma yöntemi, onlara kendilerini yaşatabilecek yeni fonksiyon katmaktır. Bu durum çoğunlukla iç mekan düzeninde bazı değişiklikleri gerektirebilir. Mahalleler, kentsel gruplaşmalar, ya da doğrudan doğruya kentler söz konusu olduklarında, koruma sorunun karşısına toplumsal yaşam'ın geçirdiği değişim ve başkalaşımlara ayak uydurma zorunda bulunan işyerleri ve konut mimarileri çıkar. Bir çok ülke çeşitli açılardan gelecek için yararlı olabilecek örnekleri koruyabilmektedir. Almanya, Avusturya, Çekoslovakya, İtalya, Yugoslavya bunların en başta gelenleridir. Ekonomik alt yapının tamamen değişip başkalaştığı modern merkezlerdeki geleneksel kentsel gruplaşmaların korunmasında, herhangi bir belgesel nedenle, örneğin belirli bir mahallenin adeta müze gibi muhafaza edildiği sık sık rastlanabilen bir uygulamadır. Burası yaşamsal fonksiyondan arındırılabilceği gibi, oturanlara finansal destekte yardımında bulunmak suretiyle yaşatılabilir. Her ne olursa olsun, bu tür korumalarda edilenin müzemsî bir karaktere kavuşturulduğu, belirli bir anlamda zaman içerisinde dondurulduğu unutulmamalıdır. Kentleri tümünden korumanın gerçekçi bir örneği ise, bunları kültürel merkezler halinde değerlendirip, toplumun ekonomik büyümesine, yaşam hızına engel olmayacak şekilde oralardaki ekonomik altyapı türünü muhafaza etmektir. Bu durumda, çağımızın en etkin endüstri dallarından biri sayılan turizm'i ufaklı büyüklü tüm çarklarıyla işletmek gerekecektir. İtalya ve Avusturya bu konuda üstün başarılarıyla kendilerini kabul ettirebilen iki ülkedir. (4. Özer, 1976). (Resim 2.4, 2.5, 2.6).

Resim 2.1. “Seine” Nehri Kıyısı, Paris (61)

Avrupa başkentlerinin 19. yy sanayileşme ve emperyalizme paralel kentsel ortam gösterileri Osmanlı başkentinde yoktur. Bu, Avrupa ve Türkiye’de kentin tarihi varlığının açıklanmasında, örneğin batı’dan almayı adet edinenler için büyük yorum zorlukları çıkarmaktadır.

Resim 2.2. Korunan Tarihi Miras, Mardin Şehri (61)

Resim 2.3. Safranbolu. (51)

Tümüyle bir tarihi sit olarak tescil edilmiş olan Safranbolu, geç devir Osmanlı kentinin en iyi korunmuş örneğidir. Burada koruma ünitesi ahşap konuttur.

Resim 2.4. Sirakuza, Sicilya (61)

Deniz kıyısındaki bu evler 19. yy ve daha öncesinden kalan görünümüleri ile spekülâtif müdahalelerden tamamen uzak olarak koruma olanağı bulmuşlardır.

Resim 2.5. Gloucestershire, İngiltere (61)

Türkiye’de görüldüğünün tersine İngiltere’de köy yada küçük kent evlerinin korunmuş olmaları daha güçlü bir yerleşmişlik hissi, geçmiş saygısı ve ekonomik bir zorunluluk olmamasıyla açıklanabilir.

Resim 2.6. Venedik, İtalya (57)

Mimarî mirası koruma alanında çağımızın en başarılı örneklerinden biri olan şehirdir.

2.1.3 Koruma Gereği

Evren tarihinde kısa bir ömre sahip olan insan daima daha iyiye daha güzele ulaşmayı amaç edinmiştir. En ilkel toplumlar ile en uygar toplumların oluşturdukları yerleşme birimlerinin ortak noktaları doğaya olan yakınlığı, doğa ile olan uyumdur. Bu yerleşme bölgelerinin insan moral ve fizik sağlığı açısından ne derece uygun olduğu son yüzyılda yapılan şehircilik araştırmaları sonunda saptanmıştır. Tarih boyunca değişmeyen bu olgu hızlı sanayileşme devri tamamen tersine dönmüş, geçmiş toplumların oluşturduğu güzel kentlerimiz akıl almaz bir ölçüde tahrip edilmiş yerine çıkarcılık kentleri dediğimiz yerleşme bölgeleri almıştır.

Resim 2.7 Üsküdar'da ahşap evler, İstanbul (79)

Ahşap evlerin tahribine yol açan temel neden, sosyal ve kültürel statülerini sözde çağdaş yargılar nedeniyle kaybetmeleridir. Kente gelen yeni ve fakir nüfus, buraları ucuz ve geçici yerleşme yeri olarak bulmakta ve hiçbir sahiplik hissi olmadığı ve ekonomik olanakları da yetmediği için bu evlerin yavaş yavaş yok olmalarına göz yummaktadır.

Şüphesiz, toplum yaşantısını tanzim eden en önemli etken tarihte olduğu gibi günümüzde de ekonomik ilişkilerdir. Ancak tarihin hiçbir döneminde yöneten ile yönetilen arasında uçurum bu derece açılmamış yöneten yönettiği kişilerden hiç bu kadar uzak kalmamıştır. Dev ölçülere ulaşan üretim çalıştırana çalıştırandan uzaklaştırmış, onun gereksinmelerine yabancılaştırmıştır. Bu gün ister devlet kapitalizmi olsun, ister kişi kapitalizmi olsun insanı bir üretim aracı olmaktan öte görmemekte, onun gereksinmelerini kendi kar amacı içinde çözümlemeye çalışmaktadır. Evvelce ‘yuva’ deyiimiyle ifade edilebilecek ve iyi komşuluk ilişkilerinin sürdürüldüğü yeşil kentimiz yıkılmakta yerine sanayi kentleri dediğimiz çok katlı sıkışık apartmanlar almaktadır. Giderek hızlanan çağdaş yaşantının bir gereği olarak topluma kabul ettirilen, bu gayri sıhhi, hatta gayri insani yerleşme biçimi getirip götürdükleri tartışılmalıdır. (5. Kuban, 2000)

2.1.4 Korumanın Ekonomik Boyutu

Bilinen tarihi ile yapı korunması hususunda ilk özel tedbirleri getiren Romalılardır. Romalılardan itibaren giderek artan koruma bilinci çağımızda da devam etmiş, eski köy ve kentlerin bütünü ile korunması gündeme gelmiştir. Şüphesiz bu toplu korumanın belge ve estetik gereği kadar, ekonomik gereği de vardır. Mimarlık ve sanat tarihi açısından korunmasına gerek bulunmayan bir eski yapının henüz ömrünü tamamlamamış bir ekonomik değeri mevcuttur. Genellikle daha fazla ekonomik yarar elde etmek uğruna feda edilen eski ekonomik değeri milli servete verdiği zararın düşünülmemesi, en azından bizim gibi gelişmekte olan ülkelerin kaçınması icap eden bir tutumdur. (6. Çeçener, 1976).

Tarihi yapıları ve çevreyi koruma etkinliği doğasından kaynaklanan bir ekonomik engeli aşmak zorundadır. Yapı insanoğlunun en büyük yatırımıdır. Kent toprağı ise toplumun sahip olduğu en pahalı varlıktır. Kent toprakları üzerindeki nüfus baskıları, toprağın kullanılması açısından eski ve yeni arasında büyük gerilimler doğurur. Çağdaş koşullarda bir tarihi mahallenin, bir anıtın korunması o mahalle ve anıtın toplum kültürü içindeki statüsü ile aynı yerde yapılması öngörülen yeni yapı ya da yapılaşmanın ekonomik değeri arasında bir karşıklık doğurur. Yeni ve eski arasındaki bu karşıtlama korunması istenen yapıların statüsü ile orantılıdır. Bu da toplumun genel eğitim düzeyi ve tarih bilinci ile doğrudan bağlantılıdır. Topraktan elde edilecek ekonomik kazancın çekiciliğı, tarihin prestijinden fazla

olduğu zaman koruma büyük halk yığınları için bir öncelik olmaktan çıkar. Kurumlaşmış koruma bilinci ile toplumun istekleri çatışmaya başlar. Bu ikilem özellikle kentsel yaşama yeni geçmeye başlayan toplumlarda çok ciddi boyutlara ulaşır. Nitekim Türkiye’de yarım yüzyılda nüfusu 10 ila 30 kat arasında artan kentlerde toprak spekülasyonunda elde edilen gelirler devlet bütçesi düzeyine ulaştığı zaman tarihi çevre bir deprem geçirmiş gibi yok olmuştur. Büyük estetik değeri olan tarihi yapılarda, onları sıradan yapılar gibi gören eğitimsiz grupların sorumluluğuna geçmiştir. Günümüzün koruma sorunlarının bir bölümü bu ikilemleri aşacak kültürel ve politik söylemleri üretmektedir. Buda yeni ve eski olarak ayrılan yapıyı çevrenin daha tümel bir kavram olarak sunulmasından geçmektedir.

Fiziksel çevrenin dününü, bugününü ve yarınını birbirine bağlayan konjonktürü saptamak planlamacıların ve mimarların verecekleri kararlara bağlı değildir. Sürekli değişimler içinde eski kentsel oluşumların ve yapıların varlıklarını sürdürmeleri bunların kültürel statüleri ve ekonomik değerleri arasında gerçekleşen bir seçim sonunda ortaya çıkar. (5. Kuban, 2000).

2.2. Korunacak Değerler ve Değerlendirme Ölçütleri

Korumanın temel sorunlarından biri neyin korunacağıdır. Çok eski tarihlerden günümüze ulaşan seçkin dini yapılar (Parthenon Mezar anıtları, Piramidler, Selçuklu Türbeleri, yada işlevsel binalar Colesseum, Roma Hamamları) bugün dünya mimari mirasının öğeleri olarak korunmaya değer bulunmaktadır. Anıtsallıktan uzak, tümüyle işlevsel amacı olan gündelik yaşama ait yapılarda uzun bir süre geçtikten sonra toplumsal tarihe ait bir bileşen olarak koruma kapsamına alınmaktadır. Teknolojinin geçirdiği belli aşamalara ait yapılar teknoloji tarihi açısından önem taşıdıkları için korunmaktadır. Venedik tüzüğü’nün genişletilmiş anıt kavramı 1976’da UNESCO tarafından yeniden değerlendirilerek kültürel geleneklerle ilgili bütün maddi varlıkları kapsamak üzere “kültürel varlık” (cultural property) deyiimi ortaya atılmıştır. 1983’te çıkarılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu değişik uygarlıkların sanat anlayışı, bilim ve teknik düzeyi, sosyal yaşamı hakkında somut veriler sağlayan ve korunmalarında kamu yararı görülen eşya ve yapıtları kapsamaktadır. Estetik ve bilimsel açıdan değer taşıyan jeolojik oluşum bitki örtüsü, su ögesi, yabancı yaşam bölgeleri, tarihi bahçeler doğal varlık

kapsamına girebilmektedir. Yurdumuzda geçerli olan kabullere göre, dünyada korunacak değerler “doğal ve kültürel varlıklar” kavramı içinde toplanmaktadır. Korunacak değerler taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olarak iki ana bölümde incelenmektedir. (7. Ahunbay, 1991)

2.2.1. Taşınır Kültür Varlıkları

Resim, ikona, heykel, seramik kaplar, çini, cam, metal, halı, kilim, sikke, elyazması, kitap gibi taşınabilir (menkul) sanat eserleri ve belgeler müzelerde yada özel koleksiyonlar da saklanır bakım ve onarımları her konunun ilgili uzmanı (konservatör) tarafından yürütülür. Ancak özel durumlarda, aslında bir taşınmaza ait duvar resmi (fresk), mozaik, heykel, alçı, pencere, ocak yaşmağı gibi bileşenlerde yerlerinde korunamayacak duruma gelebilir ve müzelere alınırlar. Yıkılan bir konağın kapısı, kafesleri, tavanları, yok olan bir hamamın kurnaları, havuzu da bu anlamda taşınır kültür varlığı olabilir. Yapı yıkılmasına da hava kirliliği, vandalizm gibi zararlı etkilere açık olarak yerinde korunamayacak olan değerli yapı bileşenleri Venedik tüzüğü'nün 8. maddesinde belirtildiği gibi müze ortamına taşınabilir. Örneğin Atina Akropolisi'nde kirli havadan zarar gören karyatidler Akropol müzesinin denetimli ortamına taşınmışlardır.

2.2.2. Taşınmaz Kültür Varlıkları

Bunlar anıtlar ve sitlerdir (Anıtlar, Külliye). Taşınmaz kültür varlıkları tek yapı yada yapılar grubunun oluşturduğu büyük külliye biçiminde olabilirler. Didim'deki Apollon tapınağı, Sivas'taki Çifte Minareli Medrese Birgideki Çakır Ağa Konağı gibi yapıların her biri tek başına bir anıttır. Doğu Beyazıt'taki İshak Paşa Sarayı, İstanbul'daki Şehzade Külliyesi içindeki bir çok yapıyla birlikte korunması gereken anıtlar bütünüdür. Doğal anıtlar peri bacaları, kanyonlar gibi varlıklardır.

Resim 2.8. Gök Medrese, Sivas (61)

Gök Medrese gibi önemli, fakat o oranda karmaşık tarihi ve tasarımsal sorunlar içeren yapıları arkeolojik araştırmayı da içeren ayrıntılı bir analitik rölöve ve özgün duruma ilişkin restitüsyon çalışmalarıdır. Bu restitüsyonları yapacak veri olmayabilir. O zaman sorun, mevcut durumu sağlamlaştırmak ve bugüne kadar gelen yapı öğelerini korumak için, estetik karakterleri de gözönüne alınmış bir örtü tasarımı gerçekleştirmektir. Bunun tümel olması gerekmez.

2.2.2.1. Tarihi Sit

Önemli bir tarihi olayla ilgili olan yada önemli tarihi olayların geçtiği yerler tarihi sit alanlarıdır. Örneğin, Çanakkale savaşının yapıldığı Gelibolu yarımadası ve Çanakkale Boğazı çevresi, Anafartalar zaferiyle ilgili önemli sitlerdir.

2.2.2.2. Arkeolojik Sit

Tarih öncesinden (prehistorya) endüstri devrimi sonrasına kadarki döneme ait kalıntıların bulunduğu alanlardır. İ.Ö. 7000 lerden kalan yerleşme izleriyle Çatalhöyük, Anadolu'da ki en eski prehistorik sitlerden biridir. Truva, Arykonda, Bergama, Dara (Oğuz köyü) Mardin, Demre gibi eski yerleşmeler Yunan hellenistik, Roma, Bizans çağlarının özelliklerini taşıyan arkeolojik sitlerdir.

Resim 2.9. İshakpaşa Sarayı, Doğubeyazıt, Ağrı (61)

Doğu Anadolu'nun 18. yy'dan kalan bu önemli külliyesi arkeolojik araştırmayı da içeren çalışmalar ve restitüsyon projelerinin hazırlanmasından sonra hemen hemen tümüyle restore edilebilir.

2.2.2.3. Kentsel Sit

Eski kentlerin uyumlu düzenini, mimari bütünlüğünü donatılarını koruyabilmiş sokaklar, mahalleler, alanlar kentsel sit olarak tanımlanmaktadır. Tokat, Gaziantep, Mardin, Muğla gibi yalnız konut bölgeleriyle değil, ticaret alanları, el sanatlarının yer aldığı sanayi bölgeleriyle de önemli kent tarihi verilerini yaşatmaktadır. Osmanlı kent dokusu Safranbolu, Elmalı, Ayvalık, Göynük, Tarsus gibi ilçelerimizde de varlığını hala sürdürmektedir (Resim 2.3).

2.2.2.4. Kırsal Sit

Yerleşme düzeni ve boyutları dokuyu oluşturan yapıların türü ve yapım tekniği malzemesiyle köy, bağ, yazlık niteliği taşıyan yerlerdir.

İstanbul'da Göztepe, Yeşilköy ve Prens Adaları'nda ki sayfiye yerleşmeleri mimari nitelik olarak en üst düzeyde gerçekleştirilmiş kırsal sit örnekleridir.

Resim 2.10. Yörük Köyü (Safranbolu) Kırsal Sitinde Bir Sokak Görünüşü (61)

2.2.2.5. Karmaşık Sit

En az iki sit özelliğine sahip olan alanlardır. Örneğin Pamukkale, özel oluşumu ve yanındaki Hierapolis kentinin kalıntıları ile doğal ve arkeolojik sitin; Amasya, doğal ve kentsel sitin bir arada bulundukları sitlerdir.

2.2.3. Koruma Ölçütleri

Geçmişten kalan izlerin tümünü gelecek kuşaklara aktarılması olası değildir. Çoğu ülkelerin ekonomik kaynakları, böyle bir çabayı desteklemek için yeterli olamamaktadır. Çağdaş kentleşme sorunları, bakımsızlık malzemenin yıpranması,

doğal afetler, yeni yapılanma baskıları sonucu tarihi yapıların sayısı sürekli olarak azalmaktadır.

Bu nedenle uygulamada öncelikli korunması gerekli, vazgeçilmez, ya da korunması rastlantılara bırakılmayacak anıtların seçimine yardımcı olabilecek ölçütlerden yararlanılmaktadır. Koruma kararı bir yapının veya kümelerin;

- A) Tarihi belge niteliği
- B) Eskiilik özelliği
- C) Estetik değerler

yönlerinden sahip olduğu öneme bağlı olarak alınmaktadır. (5. Kuban, 1970).

2.2.4. Anıtların Sınıflandırılması

Bir çok ülkede anıtlar önemine göre sınıflandırılmış ve her grup için uygun müdahale sınırları tanımlanmıştır. Ülkemizde bir tarihi yapının taşıdığı değer ve hangi anıt grubu içinde yer alacağı ilgili bilim dallarının (arkeoloji, tarih, sanat ve mimarlık tarihi, mimari tasarım, restorasyon, şehircilik vb.) uzmanlarından oluşan bilimsel kurullar tarafından tartışılarak kararlaştırılmaktadır. Bazı ülkelerde çok sayıda yapı koruma kapsamına alınırken, kimi ülkelerde anıtlar gerçekte hak ettiklerinin altında statüyle değerlendirildiklerinden zarar görmektedir.

Şu anda geçerli olan değerlendirme dizini Türkiye’de kültür ve doğa varlıkları ile ilgili bilimsel ilkeleri saptayan Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 28.02.1995 de aldığı kararla belirlenmiştir. Bu karara göre taşınmaz kültür varlıkları iki grupta incelemelidir. (5. Kuban, 1970)

2.2.4.1 I. Grup Yapılar

Evrensel, ulusal yada yöresel düzeyde mimari yapıya sahip tarihi anı ve estetik nitelikleriyle korunması zorunlu yapılardır. Antik yapılar (Aspendos Tiyatrosu, Ayasofya) Ortaçağ yapıları (Erzurum çifte minareli medrese, Kayseri döner kümbet) dini ve askeri mimarlık örnekleri (Süleymaniye Camii, Yedikule hisarı, Topkışla Su yapıları, Taksim Mahseni, III. Ahmet Çeşmesi) Saraylar (Edirne Cihannüma Kasrı,

Topkapı Sarayı) plan düzeni strüktürü, bezemesi ve malzemesiyle korunması gereken konutlar bu grup içinde yer almaktadır. (5. Kuban, 1970).

2.2.4.2 II. Grup Yapılar

Kentsel çevreyi oluşturan yöreye karakter veren, geleneksel yapım tekniğiyle yapılmış binalar bu gruba girmektedir. Ufak iç değişikliklerle yeni bir kullanıma ayarlanacak binalar, eski fabrikalar, depolar çağdaş isteklere göre yeniden düzenlenecek 19.yüzyıl konut, han ve apartmanları bu kapsamda yer almaktadır.

Taşınmaz kültür varlıklarının değerlendirilmesini kişisel yargıların tartışılabilirliğinden kurtararak bilimsel bir temele oturtmak için uluslar arası düzeyde çalışmalar sürmektedir.

Hessen Eyaleti Anıt Koruma Müdürlüğü'nce kabul edilen değerlendirme düzeninde değerlendirme dört ana başlıkta toplanmaktadır. (5. Kuban, 1970).

- 1) Sanat tarihi değeri
- 2) Şehircilik yönünden önemi
- 3) Tarihi önemi
- 4) Teknik önemi

Anıtların, kültür varlıklarının korunmasında asıl olan onların genel görünümüyle olduğu kadar özgün tarihi dokularıyla da yaşatılmalarıdır. Derecelendirme bu açıdan çok önem taşımaktadır. I. Grup yapılar aynen korunabilmektedir. II. Grup yapılarda çoğu kez ancak cephe koruma gerçekleştirilmektedir. Plan özellikleri çoğunlukla değişime uğramaktadır. Türkiye'de tescil çalışmaları çok geciktiği için bir çok tarihi kentimiz de tarihi çevre büyük ölçüde koruma perspektifi olmayan imar planlarıyla yenilenmiş ve tarihi dokudan geriye kalanlar özellikle konutlar bozulmuş, ölçeği değişmiş dokularla kuşatılmışlardır.

Anıtların değerlerinin altında sınıflandırılması, aslında iç ve dış düzeniyle korunması gereken bir yapı yıkılıp iç düzeni değiştirilerek yeniden yapılmasına olanak veren bir düzenin egemen olması sonucu kültür varlığı erozyonunu

hızlandırır. Restorasyonlar gerçek anlamda tarihi yaşatmak, özgün malzemeyi, yapım tekniğini, strüktürü bozmamak, dokuya sahip kalmak yerine yenilemeler şeklinde yapılmaktadır. Son olarak 1995’de gözden geçirilen değerlendirme düzeni ile anıtlara yapılacak müdahaleler bakım ve onarım başlıkları altında toplanmıştır. (5. Kuban, 1970).

Türkiye’de 1970’lerde kutsal koruma ile ilgili yasal düzenlemelerin getirilmesine karşın, koruma için gerekli kaynakların ayrılması, kültür varlığı sahiplerine teknik yardım sağlanması, bu alandaki uygulamaların koruma eğitimi almamış kişiler tarafından yürütülmesi, denetimin gerçek anlamda yapılmaması sonucu istenilen hedefe ulaşılamamıştır. Bu gibi konular ülkenin ekonomik sıkıntılarını ve uzman kadro istihdamını gibi sorunlarıyla i içe olduğu kuşkusuzdur. (5. Kuban, 1970).

3. MİMARİ MİRASIN YENİDEN KULLANIMI

3.1. Mimari Mirasın Yeniden Kullanımı

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle bir çok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevlerini sürdürdüklerinden bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanımları zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır. Yeniden işlevlendirme (Adaptive Reuse) eski binaları yıkımdan kurtarılması için bir araçtır. Venedik tüzüğü'nün 5. maddesinde “Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir” denilerek yeniden kullanımla ilgili temel yaklaşım ana çizgileriyle belirtilmiştir. Uygulamada bu ilke daha çok tarihi ve sanat değeri yüksek olan binalar için gerekli olmaktadır. Örneğin bir 16. yüzyıl hamamının ya da medresesinin yeniden işlevlendirilmesinde anıtın bütünlüğünün tipolojik özelliklerinin mekansal ilişkilerinin zedelenmemesi, değiştirilmemesi istenir.

Yeniden kullanımı büyük zorlamalar getirecek olan tarihi binaların müzeye dönüştürülmesi yoluna gidilmelidir. Bursa’da Murat Evi, Birgi’de Çakır Ağa Konağı, Amasya’da Hazeranlar Konağı gibi tarihi evler Kültür Bakanlığı tarafından etnografya müzesi olarak değerlendirilmişlerdir (Resim 3.1, 3.4). Özel mülkiyete geçmiş olan hamam, tekke gibi vakıf yapılarının yeniden işlevlendirilmeleri önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni kullanım zorlamasıyla eklenen ara katlar, duvarlara açılan yeni geçitler özgün mekansal özellikleri zedelemektedir. Olumsuz örnek olarak Sirkeci’de Hoca Paşa Hamamı’nın çarşı olarak yeniden düzenlenmesi gösterilebilir. Dört eyvanlı sıcaklık mekanının halvet hücreleri dükkana çevrilmiş, mekanın ortasında kazı yapılarak bir bodrum elde edildiğinden göbektaşı yok olmuş

böylece 15. yüzyıl hamamın halvet mekanı tanınmaz hale gelmiştir. Kamu mülkiyetinde olan medrese ve hamamlara yeniden kullanımlarında aşırı yüklemekten kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Dispanser olarak kullanılan Sultan Selim Medresesi'nde revak içine wc ünitesi konmuştur. Olumlu bir örnek olarak Sultan Ahmet'te Sağlıkkuşu Sokak'ta yer alan Cafer Ağa Medresesi anılabilir. Turistik bir işlevle el sanatlarını canlandıran pazarlamasını da sağlayan bir merkeze dönüştürülen yapıda avkı-revak ilişkisi ve dersanenin bütünlüğü korunmuştur.

Çevresel özellikleri nedeniyle korunması istenen yapıların yeniden kullanımlarında yeni işlevin dış görünümü bozmadan gerçekleştirilmesi arzu edilir. Binaların kurtarılması için tek ekonomik yol olan yeniden kullanım sırasında iç düzenlemelerde daha esnek uygulamalara gidilmesi söz konusudur. Yangın, bakımsızlık nedeniyle döşeme tavanlarını yitirmiş ve ilk tasarıma ait yeterli veri bulunamayan II.grup yapılarıdır.Çok önemli plan ve iç mekan değerlerine sahip olan yapılarda ise, yeni kullanıma elverişli serbest iç düzenlemeler uygulanmaktan çok, tarihi mekanların anısını sürdüren düzenlemelere gidilmesi uygun olur.(7.Ahunbay, 1991)

Resim 3.1. Çakırağa Konağı, Birgi (61)

Kültür Bakanlığı tarafında restore edilmiş olup müze olarak kullanılmaktadır.

Birkaç kez restore edilen Çakırağa Konağı Osmanlı sivil mimarisinin en güzel 18. yy örneklerinden biridir. Konak geleneksel tekniklerle restore edilmiştir. Fakat restorasyonlar yeterli kaynak olmaması nedeniyle, yapının tarihi önemine yakışmayan bir nitelikte olmuştur.

Resim 3.2. Safranbolu, Asmazlar Konağı restorasyon Öncesi (61)

Resim 3.3. Safranbolu, Safranbolu'nun bu en büyük konutu Asmazlar Konağı restorasyon sonrası şu an otel olarak kullanılmaktadır. (61)

Resim 3.4. Amasya, Hazeranlar Yalı restoration öncesi (61)

Resim 3.5. Amasya, Hazeranlar Yalı Restoration sonrası (61)

Kültür Bakanlığı'nca restore edilen Hazeranlar Yalı ve çevresindeki konut ve yapı dokusu Amasya'nın en gözde tarihi siti fiziksel özelliklerine sahiptir.

Resim 3.6. İstanbul Sultanahmet, Yeşil Konak (61)

Sultanahmet'te ki Nazım Şükrü Bey'in konağı otel olarak restore edilen ve bu işlevi ahşap yapıların olumlu bir şekilde yüklenebileceğini gösteren koruma çalışmasına güzel bir örnektir.

Venedik tüzüğü'nün 13. maddesinde “ Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine geleneksel konumuna, kompozisyonun dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir” denilmektedir. Tarihi yapıların yeniden kullanılmaları çağdaş yaşam içinde etkin olarak yer alması amacıyla yapılan projelerin başarılı olabilmesi, bazı eklerle birlikte düşünülmelerini gerektirmektedir. Örneğin müzeye dönüştürülen tarihi evlerde bekçinin barınabileceği ve ziyaretçilere ikram, tuvalet vb. hizmetleri sunmaya elverişli mekanlara gerek duyulmaktadır. Bu durumda mümkün olduğunca görünümü az etkileyen, çevreye uyan çağdaş tasarımlar geliştirilir. Ekler bu ölçütler gözetilerek tasarlandığında başarılı olmaktadır. Yeniden kullanımları sırasında ağır programlar yüklenen tarihi binalarda ekler büyüdükçe kültürel uyum sağlanamamaktadır. (7. Ahunbay, 1991).

Tarihi çevrede konutlara ve diğer yapılara sonradan eklenen katlar, arka bahçelerdeki kulübeler yeniden özgün kütle ve mekan ilişkilerine kavuşmak mümkündür. Bu işlemler sırasında önemli anıtların çevresinin gereksiz yıkımlarla açılması doğru değildir. Kentsel temizlik, sağlıklı dokulara uygun bir yöntemdir. Anıtlar onları saran kentsel dokuyla birleştikleri için bu tür müdahaleler sonunda ortaya geniş tanımsız mekanlar çıkar ve anıtın genel etkisi bozulur.

Koruma planlaması sırasında tarihi çevreden, telefon telleri, televizyon antenleri, ilan panoları kaldırılmalı; sokak mobilyalarının tanıtıcı levhaların çevreye uyumlu olması için çalışılmalıdır. Tarihi çevre içinde sınırlı park alanı ve yayalaştırma ile trafiğin denetimi de üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. (7. Ahunbay, 1991).

3.1.1. Binaların yeniden Kullanımını Gerektiren Nedenler

- Binaların orijinal işlevlerini kaybetmesi
- Binaların işlevsel olarak eskimesi

Günümüzde saray, medrese, kervansaray gibi bazı yapılar özgün işlevlerini tamamen kaybetmiş olmalarına karşın, bazı yapılar da işlevsel olarak eskimektedirler. Yapıların fiziksel özelliklerinin işlevlerinden daha uzun ömürlü oldukları düşünülürse, işlevlerini sürdüren binalar için bile, her konudaki gelişmeler nedeniyle sorunlar olabilmektedir. O binaya ait işlevin tamamen değiştirilmesi ya da işlevin geliştirilmesi gerekebilir.

Bir örnek vermek gerekirse günümüzdeki bankacılık hizmetlerinden leasing, forfaiting, aktif finans factoring, bireysel bankacılık gibi yeni işlevler bankada yerini almak zorundadır. Burada tasarım gruplarının, personel tahsisi, sayısı, fiziki mekan, o fiziki mekanın banka içindeki yeri, iç mekan donatımı gibi konularda devreye girmesi söz konusudur. Kısaca, günümüzde bu gibi hizmetlerin olmadığı bankalar için işlevsel olarak eskimiş, çağa uygun işlevleri sunmuyor denebilir.

Binalarda kendiliğinden oluşan değişimin nedeni ise sosyal niteliklidir ve 20. yüzyılın yaşam kalitesini yakalamak beklentisi ön plana çıkmaktadır. Planlama sürecinin işletilmediği yapılarda bu beklentiler çoğu kez aşırı kullanıma veya dejenerasyona neden olmaktadır. Özellikle ticaret yapılarında işletmelerin hacimsel büyüklüğü, o binayı oluşturan modüllerden büyük olduğu zaman yukarıda değinilen sorunlar çıkmaktadır. (2. Altınoluk, 1998).

3.1.2. Tarihsel-Kültürel Nedenler

İşlevsel gelişmeler veya ortaya çıkan yeni gereksinimler, çeşitli boyutlardaki sorunlara neden olabilmektedir.

İşlevsel eskime değişik nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Örneğin kiliselerin bir çoğu cemaatini kaybetmiş, bu durumda kimileri cami olarak kullanılmış kimileri de terk edilerek kendi haline bırakılmıştır. Koşulların, değer yargılarının ve daha pek çok şeyin hızla değiştiği, toplumsal yapının yeni biçim ve düzenlemelere yöneldiği bir çağda yaşamaktayız. Zaman boyutu içinde işlevler değişebilmekte, fakat yapılar kalabilmektedir. Bu durum, eski ya da yeni yapılmış binaların gelecekte, bu defa başka bir amaçla kullanıma açılmasını gerektirebilir. O gün, o yıl, o çağ, o şehir -ya da şehir dışı- o fonksiyona ihtiyaç duymuş tüm özellikleri, renkleri, beğenileri, zenginliği, yoksulluğuyla bina; o girdilere, o verilere göre yapılmışsada, bugün ise artık o fonksiyona ihtiyaç olmayabilir. Fakat yapı, yukarıda sayılanlardan dolayı: tarihsel, toplumsal, ekonomik nedenlerle kullanılmalıdır.

Eski yapılara, gelir getirecek bir meta olarak bakmanın yanı sıra, bundan da önemli olarak, bu yapılara değerlendirilmesi, kullanılması gereken, yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması gereken kültür ürünleri olarak bakmak daha doğru bir görüştür. (2. Altınoluk, 1998)

3.1.3. Ekonomik Nedenler

Eski yapıların çağdaş fonksiyonlarla donatılıp yaşama kazandırılması, kültür ve uygarlık ürünlerine gösterilen bir saygının sonucu olabileceği gibi, bu konunun ekonomik boyutundan da söz edilebilir.

Eski yapının değerlendirilmesi ya da o işlevi görecek yeni bir binanın yapılması arasındaki enerji verimliliği, konuya ekonomik bir girdidir.

Yeni bina, "enerji yoğun" bir çabayı gerektirirken, eski yapıya yeni fonksiyon verilmesi "emek yoğun" çalışmaları gerektiren bir olgu olarak karşımıza çıkar. Batı'da, "eski yapılarda ısı yalıtımı nasıl olmalıdır?" sorusuna cevap aranmakta, araştırmalar yapılmaktadır. Yakıt kullanımından dolayı oluşan çevre kirliliğinin en aza indirilmesi, eski yapıların ısı yalıtımına yönelik yenileme çalışmalarına bağlıdır. Konu kapsamında; araştırma, programlama, planlama, tasarım, uygulama, işletme, tanıtım ve pazarlamayı da içeren geniş yelpazede sağlıklı bir organizasyon, bizi başarılı sonuca ulaştırabilir. (2. Altınoluk, 1998).

3.1.4. Çevre Faktörleri

Çevre değişimleri binanın yeniden değerlendirilmesini gerektirebilir. Örneğin konut alanlarının ticaret baskısı altında kalması veya bir bölgenin herhangi bir amaç için kullanımı üzerine kararlar, değişimin nedenleri olabilir. Sokak ölçeğinde, ada ölçeğinde veya sınırları çizilmiş bir çevrenin, öncelikli değerlerinin saptanması gerekmektedir. Çevreyi oluşturan yapay öğeler; eski yeni binalar, duvarlar, yollar, enerji hatları, kent mobilyaları, gürültü (otomobil, tren sesi..) iyi-kötü koku gibi doğaya kimi iyi kimi kötü olarak insanın ekledikleridir. Bu öğeleri yeniden kullanıp kullanamayacağımızı araştırmamız, onları değerlendirebilmemiz için önce bunların analizi gereklidir. Bu değerlerin analizi şu başlıklarda toplanabilir:

1 . Görünüş özellikleri bakımından:

- Yapıların sokakta aldıkları konum
- Yapıların kütsel oranı
- Doluluk oranı, doluluk etkisi
- Boşluk oranı, boşluk etkisi
- Oluşturdukları çizgi
- Malzeme, renk, doku

2. İşlevsel bakımdan:

- Ticaret (mobilyacı, kırtasiyeci, eczane gibi)
- Konut

- Büro

- Boş,

3: Bina cinsi bakımından:

- Betonarme

- Ahşap

- Yığma, kagir

- Çelik

- Prefabrike,

Bu analizlerin sonucunda değerlendirilecek binalar dört grupta toplanabilir:

- 1 . İç mekanı ve mobilyasıyla aynen kullanılacak binalar,
2. Aynen korunarak yeni işlev verilecek binalar,
3. Taşıyıcı sistemi korunarak duvar değişimleriyle işlev verilecek binalar,
4. Eski binanın üstüne, yanına, yakınına yeni ek yapılarak, bir bütün oluşturarak kullanılacak binalar. (2. Altınoluk,1998).

3.2 Binanın Tasarımında Veri Olabilecek Nitelikleri

- Niteliksel Veriler

- Niceliksel Veriler

Yapıların yeniden kullanımları için önce, iki ana başlık belirlenmesi gerekiyor. (2. Altınoluk, 1998)

- Mimarlık tarihçilerinin, sanat tarihçilerin, arkeologların "korunması gereken yapı ya da yapılar" kapsamına aldıkları binalar (historic building, architectural monument),
- Yapı kapitali açısından, taşıyıcılık bakımından bu defa, mimarların, inşaat mühendislerinin "değerlendirilebilir, kullanılabilir" kapsamına aldıkları binalar.

Bu durumda, yapılacak yeni binalarda olduğu gibi, mevcut eski binalar için de işlev şeması oluşturulurken programlama + tasarım + uygulama + kullanım aşamaları kapsamındabir planlama sürecinin yaşatılması gereği vardır. Fakat burada yeni yapılacak binaya, binalar için uygulanacak planlama süreci ile mevcut binaların yeniden kullanımları içeriğindeki planlama süreci ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Çünkü, bu şemanın bazı bölümlerinde zaman zaman çakışmalar olabileceği gibi

paralellik gösteren noktalar da olabilir. Fakat planlama sürecinin yaşatılabilmesi için, her şeyden önce 1 /5.000 ölçekten itibaren 1 /100'e doğru giden bir yelpaze içerisinde o konu üzerine bulunabilen bütün kaynakların, yazılı ve çizim halindeki yeni yapılan çalışmaların, bütün dokümanların tasarımcıya aktarılması gerekmektedir.

Bu girdiler şu başlıklar altında toplanabilir:

- Projenin amacını, hedefini, belirleyen, tarif eden açıklamalar,
- Mevcut binaları tanımlayan, onları geçmişten günümüze anlatan bilgiler,
- Konunun yöntem haline getirilebilmesi için bina programlama yöntem ve teknikleri, karardan-kullanıma zaman faktörüyle birlikte ele alınan süreç programı,
- 1/1.000 planda yapının ya da yapıların bulunduğu alanın genel içindeki yeri, sınırları, bu alanın çerçeve içine alınarak belirlenmesi,
- 1/500 yakın çevre, 1/500 ölçekte olması gereken bütün ayrıntılar, yapıların klasifikasyonu, yapım yılları, şu andaki kullanımları, yıkılabilecek yapılar, yaklaşım arterleri, kotlar, ölçüler... gibi,
- 1/200 plan. Ağaç cinsleri, yaşları, gövde çapı, kapladığı çap, yapıların alandaki aplikasyon ölçüleri, bina girişleri...,
- Binaların ölçekli ama ölçsüz mevcut planları (kullanılıyorsa tefrişli planları), mekan isimleri, alanları,
 - Kesitler kotlar, gerekli ölçüler,
 - Görünüşler; malzeme ifadesiyle,
 - Bütün sayısal girdiler

Tasarımcı ancak bu girdilerle konuya sağlıklı olarak yaklaşabilecektir. Kullanıcı niteliklerinin, amaçlarının saptanması, mevcut işlev geliştirildiğinde hangi faaliyetlerin kolaylaşabileceği, düzeltilebileceği, hangilerinin makinalaşabileceği, hangilerinin olduğu gibi bırakılacağı, kaynakların belirlenmesi, yaklaşık maliyetin hesabı, yapılabilirlik etüdleri, karar, işlev ve olması gereken her şey tesadüfe bırakılmadan tasarımcı tarafından ele alınması gerekli çalışmalardır. Kullanım aşaması için ise "uyulması gerekli kurallar" listesi hazırlanmalıdır. (2. Altınoluk, 1998).

3.3. Binaya "Uygun" İşlevin Seçiminde Faktörler

Eski bir binaya yeni işlev verilirken aşağıdaki temel öğeler tasarımcı tarafından yeterince araştırılmalıdır. Bunlar şu başlıklar altında toplanılabilir:.

3.3.1. Binanın Mekansal Oluşumu

- Yapı tek bir hacimden oluşabilir.
- Yapı tekrarlanan hacimlerden oluşabilir.
- Yapı karmaşık bir plan şeması gösterebilir.

Yapının mekânsal oluşum şeması, verilecek yeni işlevle doğrudan bağlantılıdır ve belki de en önemli faktördür, bir ön şarttır. Bir şehir içi hanı sinema olarak kullanılamaz ama, belki çağdaş bir konaklama tesisi olabilir. Bunun gibi tek mekan özelliğine sahip bir yapı, örneğin bir kilise, sınıflara bölünüp okul haline getirilemez, İngiltere'deki örneklerinde olduğu gibi bir oto galerisi ya da bir sinema olabilir. Kilise okul, han, sinema, yapılırsa, ya hiç olmaz ya da bu yapılar kimliklerini büyük ölçüde yitirirler. (2. Altınoluk, 1998)

3.3.2. Binanın hacim boyutları

Eski bir şehir içi hanı ilk şıkta ele alınan mekânsal kurgu öğesi itibarıyla belki bir konaklama tesisi olabilir ama, bu defa mekanın boyutları sorun olabilir. Bunun için önce verilecek fonksiyonun esas biriminin analizi gereklidir. Yapı otel olacaksa otel yatak odası, ilkokul olacaksa sınıf gibi ama modülün değerlendirilmesi gerekir.

Örneğin, iki han odası bir yatak odası veya bir han odası iki yatak odası olabilecektir. Bu durumda örneğin bir yatak odası için 18 m² gerekliyse, o zaman mevcut yapıdaki (-) ve (+) metrekaresler kabullenilmek durumundadır. Burada özellikle anıtsal yapılara [architectural monument) çok yönlü yaklaşmak gerektiği konusu açıktır. Bir anıt bina yatayda ve düşeyde defalarca bölünerek belki otel olur gibi görünebilir ama bu defa ortada "o bina" kalmaz. (2. Altınoluk, 1998).

3.3.3. Binanın işlevsel ilişkiler kurgusu

Bir şehir içi hanının konaklama tesisi olarak kullanılması düşünülmüşse, burada doğal sirkülasyonda zorlamalar olabilir. Odasından çıkan bir insan direkt olarak danışmaya gidebilmek için burada, zorunlu olarak avludan geçmek durumundadır veya oluşturulacak yapay iletişimi izleyecektir. Bu durum belki yaz aylarında, ilkbahar ve sonbaharın sıcak günlerinde, gecelerin de mümkündür ama, diğer zamanlarda sorun yaratır. (2. Altınoluk, 1998).

3.3.4. Binanın bulunduğu konum

Mimarlık alanındaki doğal, yapay ve toplumsal çevre girdileri burada da önemli verileri oluşturur. Örneğin şehrin ticaret kesimindeki bir han yukarı da açıkladığımız üç faktöre göre otel olabilir, fakat şehir içindeki konumu itibariyle o yapının, alış-veriş fonksiyonuna ayrılması ekonomi açısından daha doğru bir davranıştır. Gereksinmelerin değişkenliği gözönüne alınarak tarihsel yapılarda titiz davranılmalı, yanlışlar yaşanmamalıdır. (2. Altınoluk, 1998).

YURT İÇİ YENİ KULLANIM ÖRNEĞİ

LALELİ HARİKZEDEGAN APARTMANLARI

ADI: HARİKZEDEGAN KAT EVLERİ

YAPIM YILI: 1922

BUGÜNKÜ KULLANIMI: Four Seasons Hotel

KONUMU: İstanbul. Laleli de. Laleli Camii'nin bitişiğinde.

Ordu caddesi. Fethi Bey caddesi. Kurultay sokagı ve Harikzedeler sokağının çevrelediği dörtgen yapı adası üzerinde gerçekleştirilmişlerdir.

TARİHÇESİ: Kemalettin Bey'in İstanbul'da gerçekleştirdiği son yapıt olan Harikzedegan Katev1eri 1918'de. Cibali-Fatih-Altımermer yörelerini yok eden büyük

yangında evlerini ve varlıklarını yitiren bir bölük aile için, bağış yoluyla yaptırılmışlardır. Konutların tasarımına 1919'da başlanmış. yapım 1922'de tamamlanmıştır. S.Çetintaş konutların yapımı için halktan toplanan paraların bir yardım kurulunca denetlendiğini. kurulun başkanı olan Manizade Hacı Hüseyin Efendinin, bu paralarla Laleli'de. çok ekonomik koşullarla yeni konutlar yapılmasını Kemalettin Bey'den istediğini belirtmektedir Laleli Camii'nin hemen bitişiğinde yapılmış olan konutların yerinde, daha önceden, "Koska Medresesi" adında. Laleli Külliyesine ait bir yapının bulunduğu anlaşılmaktadır II.Meşrutiyet'ten önce bir kaç kez yanmış olan bu bölgenin. 1919'da çok yıkık. ya da boş arsa durumunda olduğu, Koska Medresesi'nin Vakıflara ait olmasından ötürü, apartmanların yapımı için arsanın verilmesinde. Evkaf Nezareti'nin kolaylık gösterdiği düşünülebilir.

TANIMI: Çatı aralarıyla birlikte altışar katlı, ortaları avlulu dört ayrı bloktan oluşan kat evleri, betonarme iskelet yapı sistemine göre gerçekleştirilmiş, dolgu duvarları tuğla ile yapılmış. blokların üzerleri. kiremit kaplı, kırma, betonarme çatılarla örtülmüştür. Bloklar arasında kalan. haç biçimli iki iç sokaktan servis alan kat evlerinde toplam 124 konut ve 25 dükkan birimi bulunmaktadır.

Arsanın büyüklüğü nedeniyle, Ordu caddesine bakan ön iki blok birer yapı modülü daha büyük tutulmuş, ikişer kat yüksekliğindeki dükkanlar bu blokların altına yerleştirilmişlerdir (Resim 3.7). Bu blokların normal katlarında üçer adet Uç odalı, üçer adet dört odalı, ikişer adet beş odalı. toplam sekizer konut bulunmaktadır. Daha küçük olan arka bloklarda normal katlarda dörder adet üç odalı. dörder adet de dört odalı, toplam sekizer konut yer almaktadır. Blokların yer-katlarının arka bölümleri arsadaki eğim nedeniyle toprak altında kaldığından, buralarda kömürlüklerle ortak çöp odaları çözümlenmiş, avlulara girişi sağlayan iki kat yüksekliğindeki kapalı geçitlerden ötürü de, ara kat düzeyindeki konut büyüklükleri ve sayıları değişkenlik göstermişlerdir. Tüm blokların çatı araları. orta avlulara açılan, çok maksatlı, kapalı teraslar biçiminde planlanmış. buralara. sonradan kapıcı dairelerine dönüştürülen ortak çamaşırlıklar yerleştirilmiştir.

Ana giriş doğrultularına göre bakışık bir biçimde planlanmış olan bloklarda. konutlara ulaşım, orta avluları her katta çevreleyen açık balkonlardan olmakta, katlar arasındaki ulaşım, bu balkonları birbirine bağlayan, bakışık olarak yerleştirilmiş birer

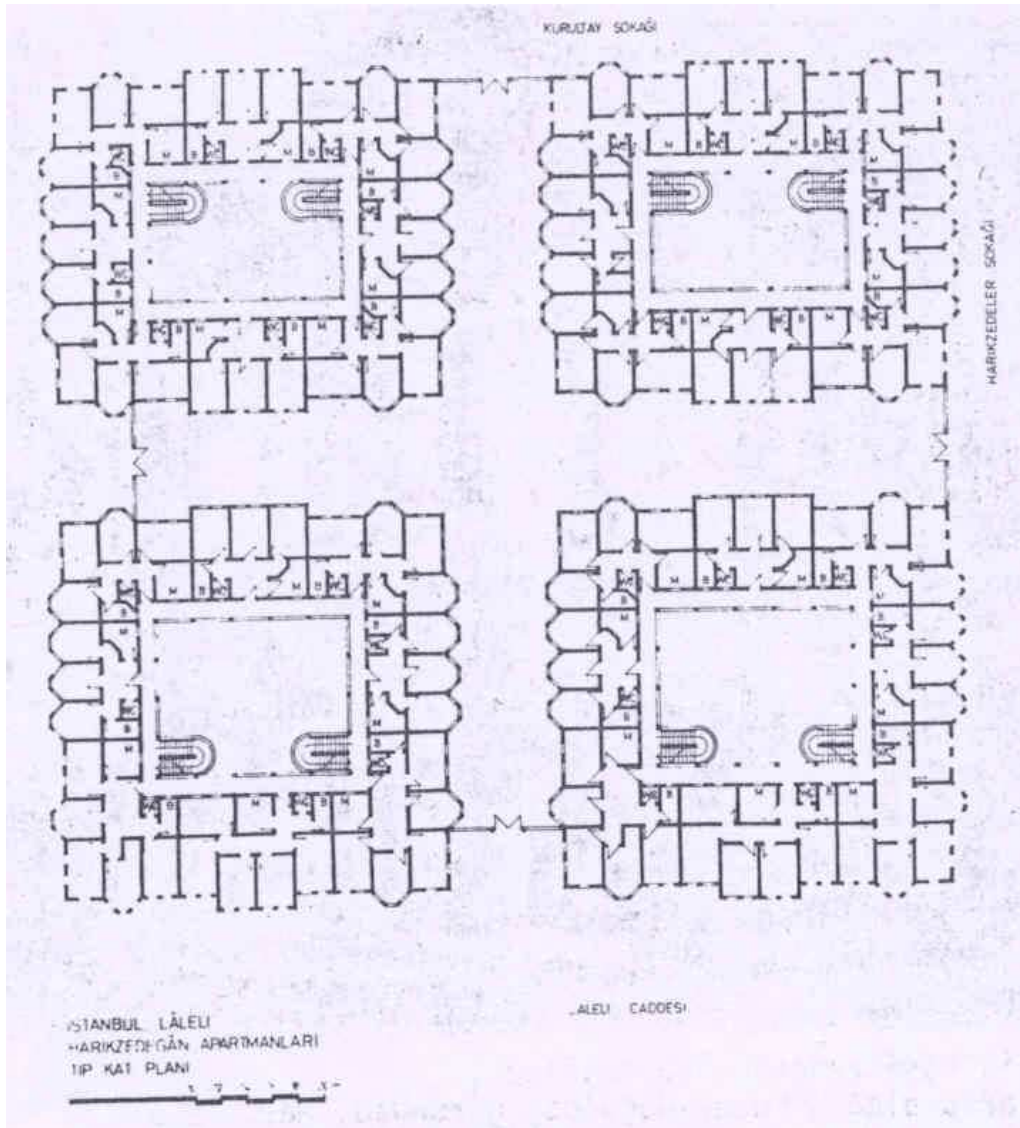
çift açık merdivenle sağlanmaktadır. Konutlarda mutfak, banyo, tuvalet gibi servis mekanlarının avlu çeperlerine, odaların ise dış çeperlere yerleştirildiği görülmektedir. Arka blokların yer ve ara katlarında, dış sokaklara bakan konut birimlerinin sonradan dükkana dönüştürüldüğü izlenmektedir.

Ana giriş doğrultularına göre bakışık bir biçimde düzenlenmiş olan yapı yüzeyleri, düz olarak sıvanmış ve badana edilmişlerdir. İki kat yüksekliğindeki dükkân açıklıkları basık kemerlerle, ikinci kat pencereleri yarım daire kemerlerle geçilmiş, birinci kat pencereleri dikdörtgen açıklıklar olarak bırakılırken, yine dikdörtgen biçimli üst kat pencerelerinin üst köşelerine iç yüzleri yuvarlatılmış destekler koyulmuştur. Yüzeylerdeki bakışık düzenlemeyi vurgulamak amacıyla bazı odalar birinci kat düzeyinden başlayarak, yarım altıgen, ya da dikdörtgen planlı, kapalı cumbalar biçiminde yapı yüzeyinden dışarı genel saçak düzeyinden yukarı doğru taşırılmış, ön blokların ön yüzünde bunlar geniş, kıvrıntılı saçaklarla örtülerek buralarda özel pencere düzenlemeleri yapılmış, ortalarına, üzerinde kabartma eski harflerle "Ya Hafız" yazan, dairesel yazıtlıklar yerleştirilmiştir. Bu pencerelerin üzerlerine profilli silmeler yapıldığı, ayrıca, dükkân kemerlerinin üzerinde de daha ince silmelerin bulunduğu görülmektedir. (8. Anonim, 1994)

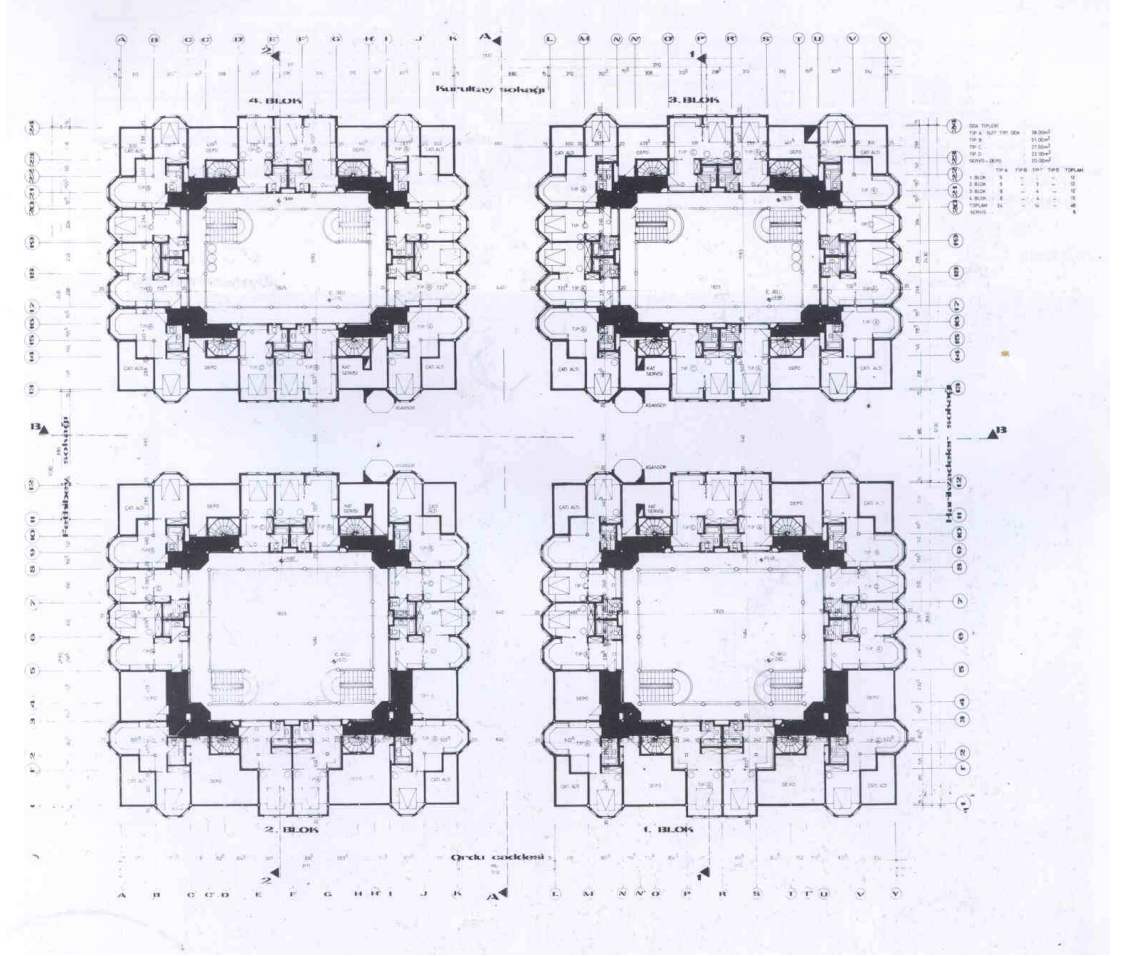
Üst kat pencerelerinin üzerine, kıvrık dal motifli tepelikler yerleştirilmiş, yazıtlıklar defne dalı motifli çelenklerle çerçevelenmiştir. Dükkân kemerlerinin köşelerinde bulunan bezemeli madalyonların, sonradan yapılan bir onarım sırasında kaldırıldıkları anlaşılmaktadır.

Resim 3.7. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, güney-batı'dan genel görünüş, Nisan 1970 (85)

Resim 3.8. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, tip kat planı (85)

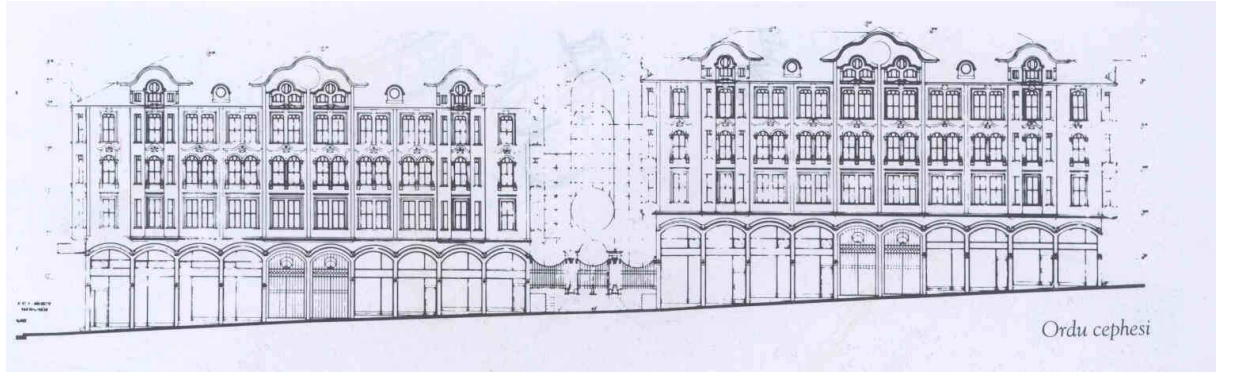
Resim 3.9. Laleli, Harikzedegan Apartmanları, restore sonrası 1.kat planı.
Halen otel olarak kullanılmaktadır. (85)

Resim 3.10. Restorasyon Sonrası Otelden Bir Perspektif (85)

Resim 3.11. . Restorasyon Sonrası Fethibey Cephesi (85)

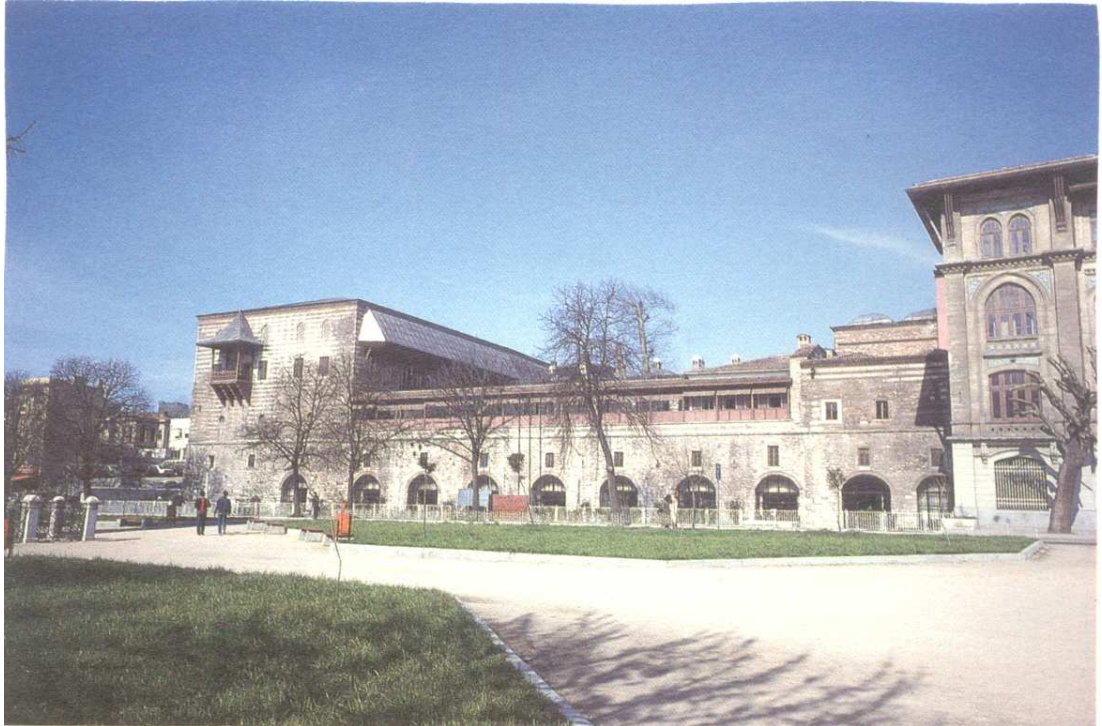
Resim 3.12. . Restorasyon Sonrası Ordu Cephesi (85)

Resim 3.13. . Restorasyon Sonrası Harikzedeler Cephesi (85)

Resim 3.14. Restorasyon Sonrası Yeniden Düzenlenen İç Avlu Ve Galerilerden Görünüm (85)

Resim 3.15. İbrahim Paşa Sarayının Dış Görünüşü, İstanbul (61)

Resim 3.16. İbrahim Paşa Sarayı, İstanbul (61)

Kanuni çağının ünlü sadrazamı Maktül İbrahim Paşa'nın Sarayının kalan bölümleri minyatürlerden yararlanılarak restore edilmiş ve Sarayın Türk-İslam sanatı müzesi olarak kullanılması için restorasyonla bu amaca yönelik bazı değişiklikler yapılmıştır.

Resim 3.17. Hidiv Kasrı, Çubuklu

Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa tarafından 1904 yılında yazlık olarak yaptırılan Kasr bu gün lokanta olarak değerlendirilmektedir.

Resim 3.18. Malta Köşkü, Beşiktaş (18)

Padişah Abdülaziz’ce av köşkü olarak yaptırılan yapı, bu gün lokanta olarak hizmet vermektedir.

Resim 3.19. Çırağan Sarayı, Beşiktaş (18)

Padişah Abdülaziz’ce 1871 yılında tamamlanan yapı, bu gün yeni kullanımda otel olarak hizmet vermektedir.

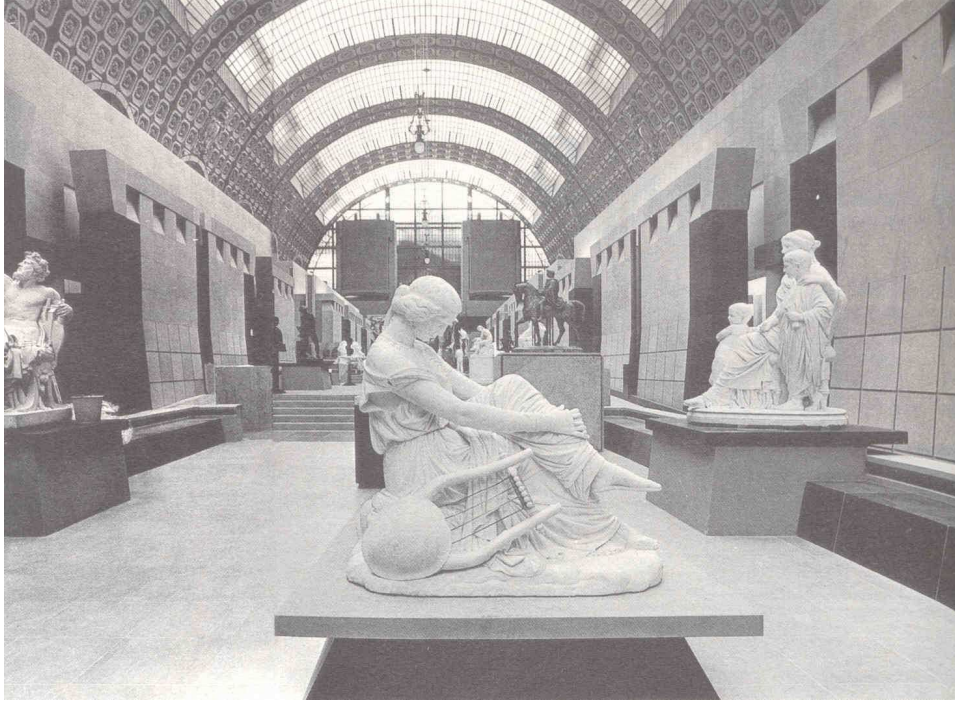
Resim 3.20. Çırağan Sarayı Onarımı Öncesinde Deniz Yönünden Ayrıntı (18)

Yurtdışından yeniden kullanım örnekleri

Resim 3.21. Paris, Louvre Sarayı (61)

Dörtüüz odalı bu saray bu gün müze olarak kullanılmaktadır. Saray avlusunda I. M. Pei nin yaptığı cam pramid zemin altındaki müze mekanlarına bir giriş pavyonu olarak düşünölmüştür.

Resim 3.22. Gare D'Orsay Müzesi, Paris (61)

Kentin merkezindeki tren garı, çağdaş bir müzenin gerektirdiğı bütün teknolojiyi kullanmış ve eski yapının bazı özelliklerini gözardı etme pahasına, cesur ekler kullanılarak yeni işleve tahsis edilmiştir.

Resim 3.23. Victoria Çağı Kent Evleri, San Francisco (61)

Bugün, San Francisco’da hala ayakta duran 8000 konut büyük bir titizlikle restore edilmiş ve parlak renklerle özgün çağ renklerini anımsatarak boyanmıştır. Çağdaş tekniklerle hazırlanan boyalar, San Francisco ikliminin zor koşullarına dayanacak nitelikte, koruyucu temel malzeme olarak kullanılmaktadır.

Resim 3.24. Arıtma Tesisi (Restorasyondan Sonra), Rotterdam-Hollanda. (61)

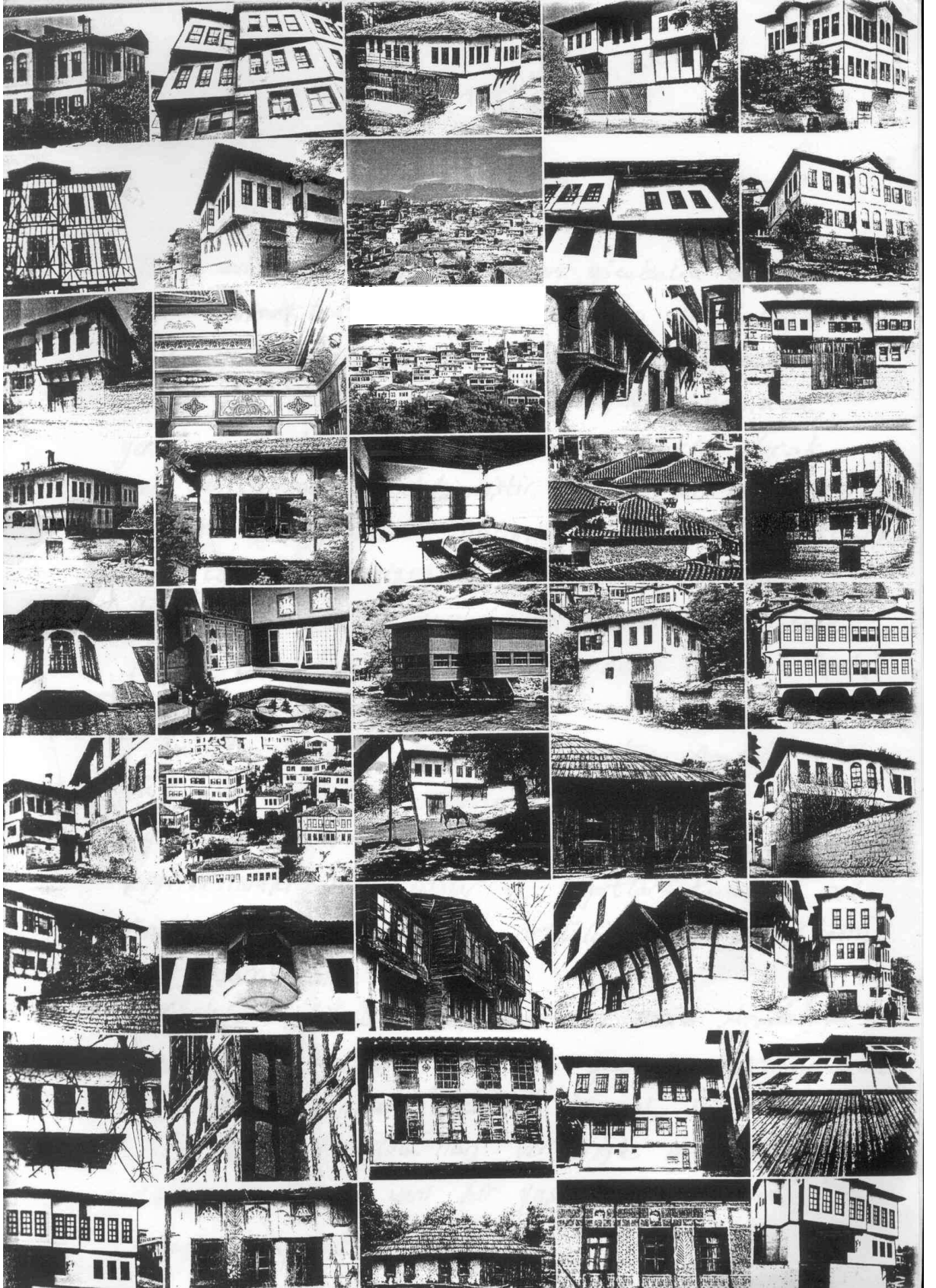
Bir kanalizasyon arıtma tesisi, 1982’de 140 ucuz konut olarak yeni bir işleve tahsis edilmiştir.

Resim 3.25. Arıtma Tesisi (Restorasyondan Önce), Rotterdam-Hollanda (61)

Konut olarak kullanılmaktadır.

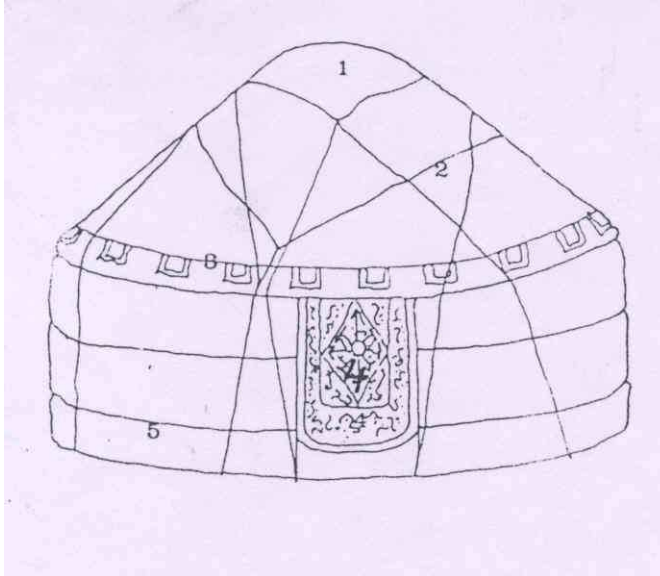
4. GELENEKSEL TÜRK EVLERİ

Resim 4.1. Geleneksel Türk Evlerinden Görünüş (51)

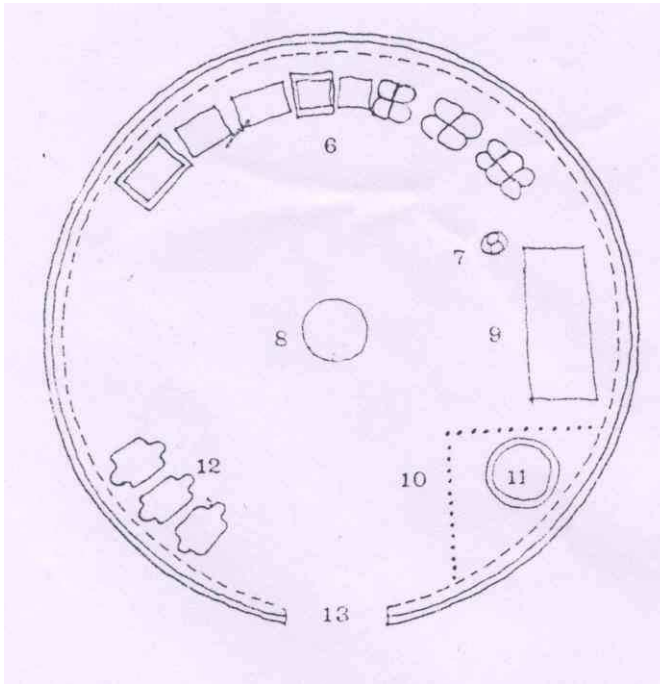
4.1. Türk Evi'nin Kökeni

Türk evi kavramının köklerinin göçebelik dönemine kadar uzanmaktadır. Gerçekten Türk'lerin Anadolu'ya gelip yerleşmelerinden önceki düzenleri, göçebeliğin bütün özelliklerini taşır. Asya stepleri, yaşamaya, yerleşmeye elverişsizdir. Bu durum sürekli olarak yer değiştirmeyi gerektirmiştir. Böylece “yer kavramı” ve “vatan duygusu” bir anlamda topraktan çözülmüştür. Steplerin elverişsiz doğal etkileri “sınırlayıcı, koruyucu bir yaşam çevresi” kavramının gelişmesine neden olmuştur. Böylece kurulan çevre “yapay olarak yaratılan iç düzen” ilkesini taşır. Bu ilke sonradan sonradan Güneydoğu Anadolu'daki Türk evinin açık orta alanlarını oluşturmuştur. Akdeniz kıyılarındaki “açık orta alanlarını oluşturmuştur. Akdeniz kıyılarındaki açık odalar ve hayatlar”, Kuzey ve orta Anadolu evlerindeki “camlı örtülü sofalar” bu ilkenin son aşamasıdır. Türkler İslam dinini benimsedikten sonra Anadolu'ya gelmişler ve yerleşme düzenine geçmeye başlamışlardır. Bu ortam içinde, “göçebelik kavramı” İslam dünya görüşü ve Anadolu'nun verileriyle belli bir oran içinde birleşerek yeni bir yaşama kavramı ve biçimi ortaya çıkarmıştır. Göçebelik aile toplumu getirir. Çadırlar yaşama birimi olarak gelişmiş ve biçimlenmişlerdir. Bu birimler aile toplumu içinde oluşan yeni ailelerinde yaşayacağı birbirine benzeyen yaşama çevreleridir. Bu yaşama çevrelerine ev, iv, uy, ayak, kerekü, gerge, çadır, çetir vb. isimler verilmiştir (Resim 4.1). Ortada ateşyeri yada korluk denilen ateş yakacak yer bulunur. Soğuk havalarda burada ateş yakılır ve de pişirilir. Çadır girişinin tam karşısına gelen tör denilen bölüm genel olarak yük denilen sandıklar, hurçlar, keçe ve halıdan yapılmış bohçaların ve heybelerin dizildiği bir alandır. Girişin sağ tarafında saba denilen bir veya iki at derisinden yapılmış olan büyük bir kımız tulumu bulunur. Orta halli ailelerde bu sabanın bulunduğu yer çiğ denilen hasırdan örme nakışlı bir paravan ile ayrılmıştır ve kiler anlamındadır. Bunun yanında çadır sahibinin kerevetli yatağı bulunur. Tek çadırlı ailelerde oğul ve gelinin yatağı sol taraftadır. Sağ tarafta yatağın yanında değerli araç ve gerecin giysilerin asıldığı demir bir kazık vardır. Böylece silahlar yatağın yanında ve hemen alınabilecek bir yerde bulundurulmuş olur. Girişin sol yanındaki kanatlar üzeri eyerler ve koşumlar asılır. Ayrıca her çadırdaki tahta çamçak ve tekneler deriden tulum ve su kapları halı ve dokuma tezgahları bulunur. (9. Küçükerman, 1982).

Şekil 4.1. Yaşama Birimi Olarak Biçimlendirilmiş Orta Asya Çadırının Genel Görünümü (64)

1. Tünlük 2. Turluk 3. Tödöge 4. Kapı keçesi 5. İzgeyik

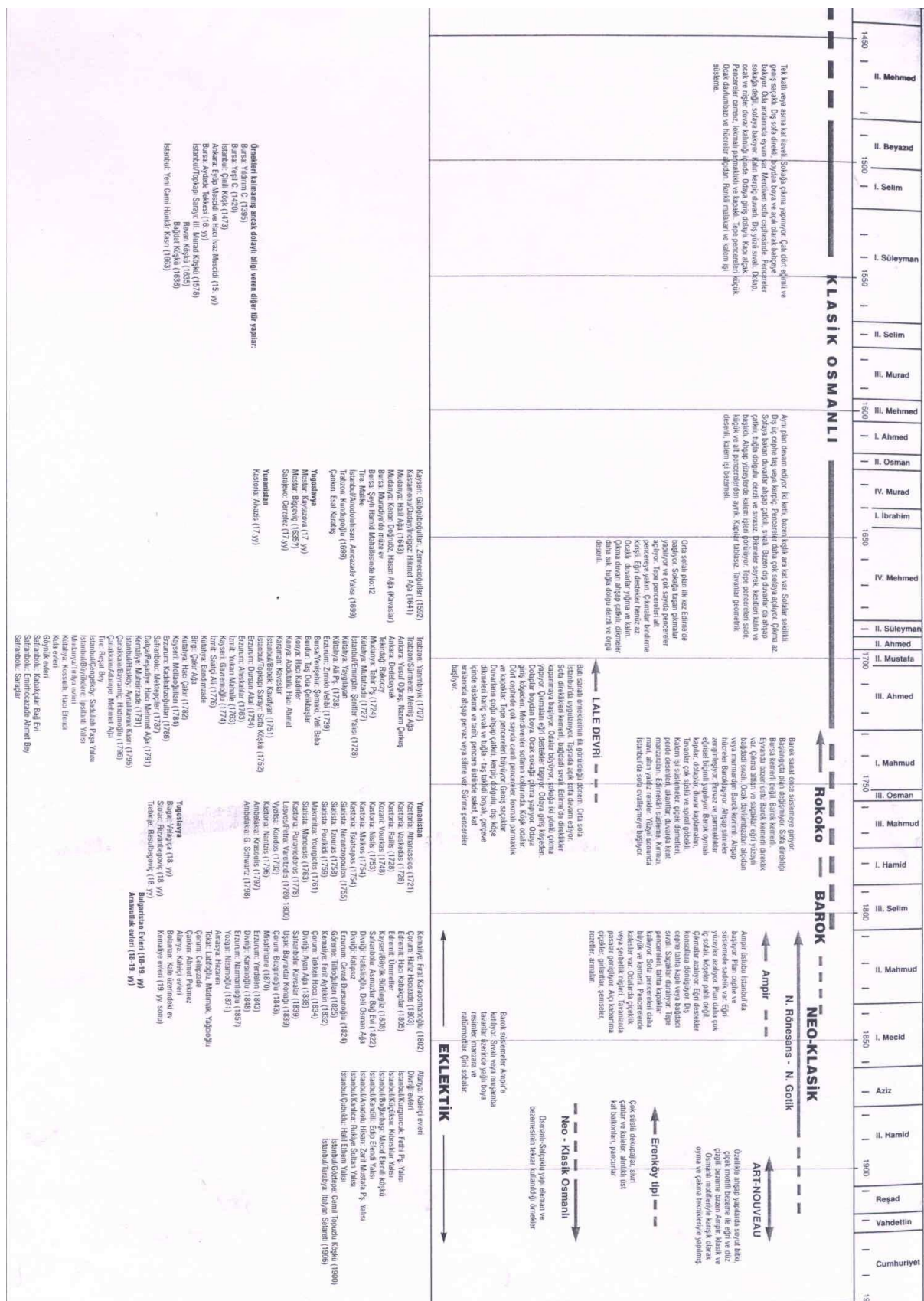

Şekil 4.2. Yaşama Birimi Olarak Biçimlendirilmiş Orta Asya Çadırının İç Düzeni (64)

- 6. Elbise ve silah asmak için kazık
- 7. Ateş yeri
- 8. Kerevit
- 9. İnce kamıştan yapılan bölme
- 10. Saba
- 11. Kanat üzerine asılan eyer ve koşumlar
- 12. Eşik (Kapı)

Türk evi geleneğinin kökü çadırıdır. Türkler yeni topraklara önce çadırlarıyla gittiler, sonra de her yere geliştirdikleri bu konut biçimini bıraktılar. Çok köklü ev geleneği olan bölgelere bile dolap ve kapılarını çini ve nakışlarını götürdüler. Evler arazinin biçimine uydu, komşu evler birbirine daima saygılı kaldı. Sokaklar evlerle bütünleşti. (9. Küçükerman, 1982).

Bahçe duvarlarından yemiş ağaçlarını sarktığı merdivenli yokuşlar, taşkaldırımli sokaklar arasında gezinirken gördüğümüz bir eski evin içinde geçmiş yaşam ustaların öz nuru, el emeği, yıkılmış duvarların arasından adeta insanı çağırır. Apartmanlar arasında tek ve yalnız kalmış bir ev ise hüzün verir. (10. Günay, 1998).

4.2. Türk Evi Nedir?

Türk evi tarih boyunca Türklerin içinde oturdukları ev tipleri olarak tanımlanabilir. Ama Türklerin tarih sahnesine ilk çıktıkları zamandan bu yana mekanları da çok değişmiş; Orta Asya'dan Balkanlara Kuzey Afrika'dan Arabistan'a oradan Karadeniz'in kuzeyine kadar uzanmışlar, ayrıca pek çok devlet kurmuşlardır.

Resim 4.2. Geleneksel Türk Evlerinden Bir Sokak, İzmir (Allom, 1837)

Biz Türk evi olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun bize miras bıraktığı zamanımıza gelen örnekleri 17. yüzyıla kadar uzanabilen evlere bakarak şu niteliklere sahip olanlara “Türk Evi” diyoruz. (10. Günay, 1998).

4.2.1. Özgün Oda Düzeni

Türk evinin en önemli ögesi odadır. İzleyebildiğiniz dönemler boyunca nitelikleri pek az değişmiştir.

4.2.2. Plan Şeması

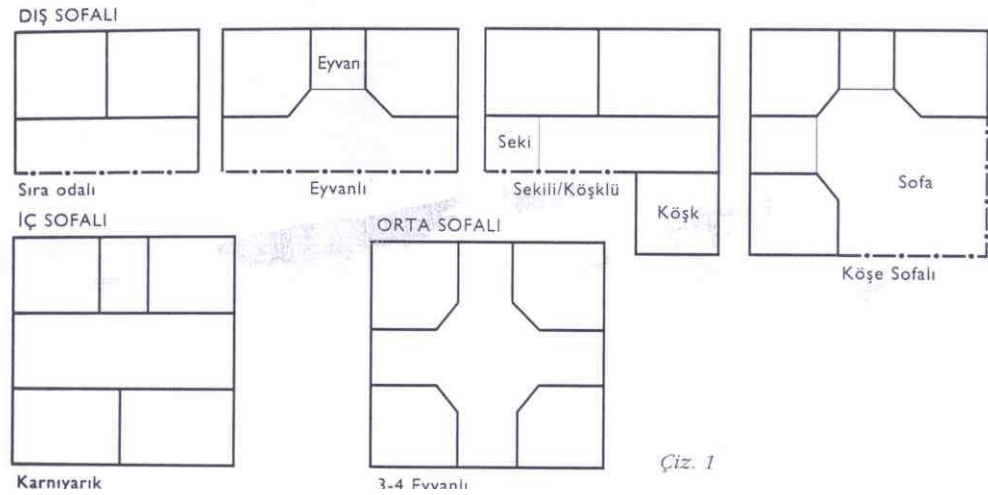
Plan şemaları içinde dış ve açık sofalı tipler, köklü ve eyvanlı uygulamalarla dikkati çeker. Odaların birbirine bitişik olmasından çok, sofanın uzantılarıyla birbirinden ayrılarak özerklik kazanması plan şemalarının en özgün niteliğidir.

4.2.3. Çok Katlılık

En az iki katlı olup üst kat yaşama katı olarak belirginleşir ve amaçlanan planı verir. Zemin kat sanki bir sur duvarı imişcesine sağır, yüksek ve kagirdir. Üst kat çıkmalarla sokağa uzanır.

4.2.4. Çatı Biçimi

Çatı dört yana eğimli olup girinti çıkıntılardan kaçınılmıştır. Saçaklar geniş ve yataydır.

Şekil 4.3. Türk Evinde Plan Şeması (51)

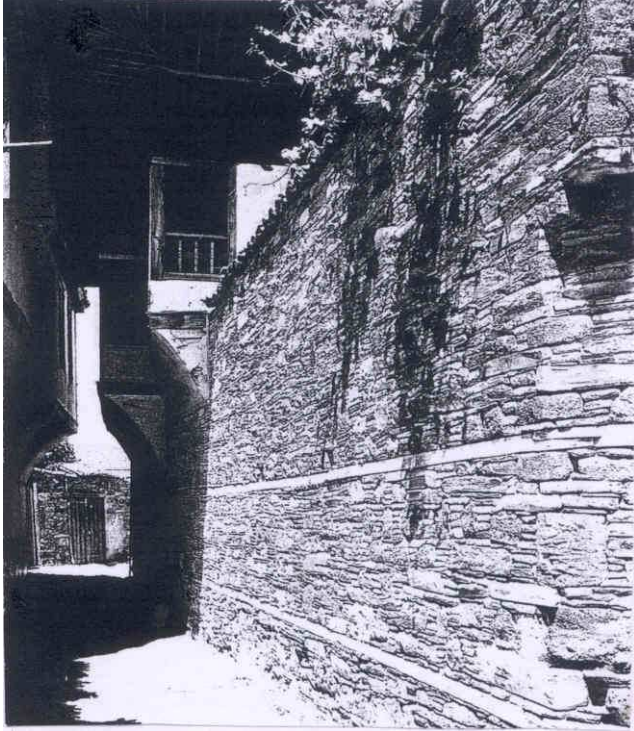
4.2.5. Süreç Yönetim Modeli

En belirgin yapıım sistemi ahşap çatkı arası veya bağdaki olan örneklerdir. Zenginlik, oda sayısına ve süslemeye etki eder. Türk evi konusuyla ilgilenen çok az kimse olmuştur. Bu alanda en geniş çalışmayı Sedad Hakkı Elden yapmıştır. Arkeolog Mahmut Akok'ta çeşitli yöre evleri hakkında rölöve ve makaleleriyle konuya katkıda bulunmuştur. 1950'li yıllarda İ.T.Ü Mimarlık Fakültesinde önemli kentlerin konut mimarisi hakkında yeterlilik çalışmaları yapılmıştır. Son on yılda özellikle küçük kentler hakkında daha bilimsel yöntemlerle hazırlanmış doktora tezleri ve öğrenci çalışmaları görülmeye başlamıştır. Geleneksel konut dokusunun giderek yok olmaya başlaması ve yeni yapılarla yozlaşması bu yeni ilginin başlıca nedenidir. Türk evi bölgesi içinde dolaşırken hayran olabileceğiniz bilinmeyen evler bulunabilir. Bunların çoğunun rölövesi yapılmamış resmi bile çekilmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş sınırları içinde ev tasarımı belirleyecek çeşitli etmenler vardır. Başta ev geleneği ve yaşama biçimi olmak üzere iklim, malzeme, teknoloji ve ekonomi yerel ev biçimlerini Osmanlı'dan önce zaten belirlemiştir. Güneydoğu Anadolu Suriye-Filistin, Mısır, Irak, Arabistan yarımadası kendi yöresel mimarlıklarını Osmanlı idaresinde de sürdürmüşlerdir. Orta Anadolu büyük oranda iklim ve malzeme koşullarına bağlı kalarak eski çağlardan süregelen ya kerpiç bir mimarlığı yansıtır, yada Suriye etkisiyle taş malzemeye dayalı bir özellik gösterir.

İmparatorluğun güneybatı sınırı (Mora ve adalar) yöresel Akdeniz kültürünü devam ettirir. Doğu Karadeniz bölgesinin gelişmiş bir ahşap mimarlığı vardır. İç Anadoluda kerpiç ve taş, Ege bölgesinde ahşap ve taş, Güneydoğu Anadolu bölgesinde taş tekniği çok gelişmiştir. (10. Günay, 1998).

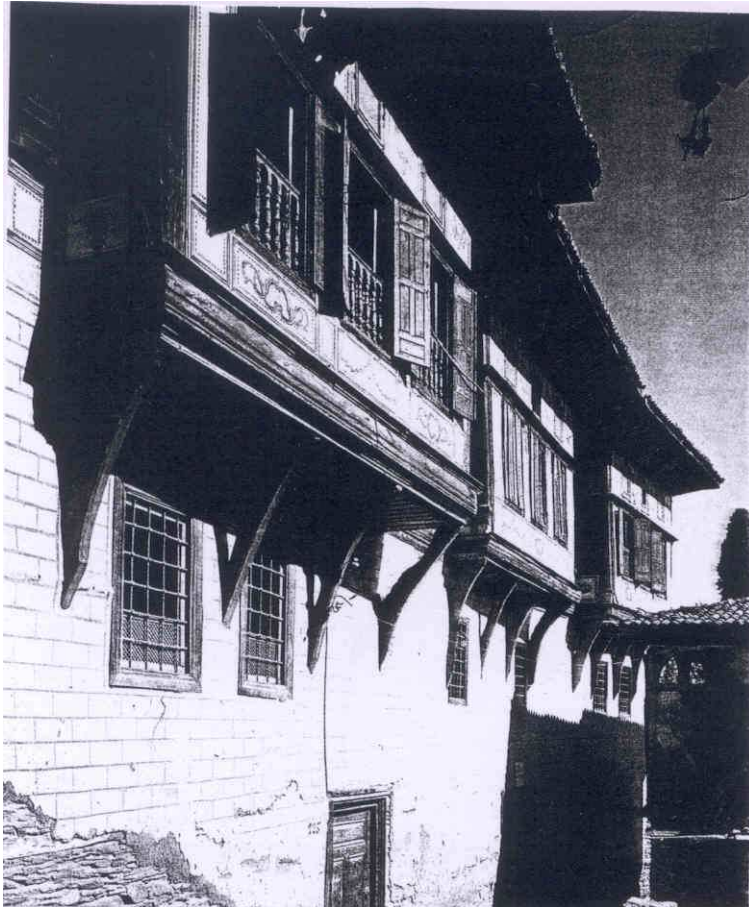
Resim 4.3. Tokat'ta koruma altına alınmış Bey Sokak evleri (51)

Resim 4.4. Kula'da Bir Sokak

Yapım tekniği		Tipik özellikleri	Tarihsel gelişimi	Coğrafi dağılımı
Ahşap çatı	Kerpiç dolgu	İki veya üç katlı	Türk evi özelliklerini belirleyen tip	Çoğunlukla kıyılara yakın iç bölgeler
	Bağdadi	İki yüzü sıvalı	Giderek Batı etkisine girip 20. yüzyıla kadar devam ediyor	Merkezi yönetimin hakim olduğu bölgeler
	Dış yüzü ahşap kaplı			
	Tuğla dolgu	Üst katlar ahşap çatılı		
	Taş dolgu	Dört eğimli çatı, yöresel olarak düz damlı		
	Sepet örgü, toprak dolgu			
Kâgır	Kesme taş veya kaplama	Avlulu, eyvanlı, düz damlı, oyma ve yontma süslemeli	Kuzey Suriye etkili	Kapadokya, Güneydoğu Anadolu, Suriye, Kuzey Mısır
	Moloz veya yonu taş	Harçlı	Düz damlı veya kırma çatılı, kübik	Eski Akdeniz - Ege ve sonraları Batı etkili
		Ahşap cumbalı		Akdeniz ve Ege kıyıları
		Düz damlı, ahşap hatıllı	Yöresel	Doğu Anadolu
	Moloz taş	Kuru duvar, sık ahşap hatıllı	Evin yarısı ahşap, pedavra çatılı	Toroslar
	Tuğla	Ahşap döşemeli, demirden giriş, konsol ve direkli	Alanlıklılı, cumbalı, balkonlu	Neo-klasik Avrupa etkili
Kerpiç	Ahşap hatıllarla takviye edilen yığma kerpiç-tuğla duvarlı	Çoğunlukla tek katlı, düz toprak damlı	Tarihöncesi çağlardan beri süregelen bir gelenek	Çoğunlukla iç ve ormansız, taşsız bölgeler
Yığma ahşap	Yuvarlak veya biçilmiş ağaçtan, üstüste bindirme ve geçme tekniğiyle yapılmış ahşap duvarlı	Birleşen uçlar çıkıntılı, Beşik çatılı, pedavra kaplı	Eski bir gelenek	Ormanlık ve dağlık bölgeler

Tablo 4.2. Osmanlı konut mimarlığı (51)

Resim 4.5. Birgi’de Çakırağa Konağı’nın Sokak Cephesi (51)

Resim 4.6. Tire’de Tepe Pencere Reşat Bey Evi (51)

Resim 4.7. İstanbul Kalamış’ta Aşı Boyalı Ev (51)

Şekil 4.8. Tokat'ta Taş Kaplamalı Geleneksel Bir Sokak (51)

4.3. Etkenler

4.3.1. İklim

Türk evinin yayıldığı bölgeler, genel olarak ılıman kuşak içinde kalmakta beraber kuzeyle güney kıyıları iç bölgeler arasında ısı ve yağış bakımından mevsimlere göre önemli farklılıklar gösterir.

Bazı yörelerde iklime karşı evde biçimsel ve yapısal önlemler alınmadığı zaman, özellikle yaz aylarında çevre değiştirilerek bağ veya yayla evlerine göçülür. Bu yüzden evlerde önlem alınmadığını da söyleyebiliriz. Yinede her evde yazlık ve kışlık yaşamaya uygun mekanlar tasarlanmıştır. Ara kat veya orta kat genellikle alçak tavanlı küçük pencereci olarak kış yaşamına daha uygundur.

4.3.2. Deprem

Bütün Türk evi coğrafi bölgesi deprem kuşağı üzerindedir. Ahşap çatki sisteminin bu nedenle geliştirilmiş olduğunu ve yaygınlaştığını söyleyebiliriz. Bu yöntem hem yatay kuvvetlere karşı dayanıklı bir sistem hem de hafifliği nedeniyle daha güvenlidir.

4.3.3. Yapı malzemesi

Türk evinin başlıca taşıyıcı malzemesi olan ahşap, Türk evi coğrafi sınırlarını da tanımlar. Gerçekten bu ev tipi ahşabın bolca bulunduğu yerlerde gelişmiştir. Ahşap yapı malzemesi yörelere değişik ağaçlardan değişik boyutta, kesitte ve teknikte hazırlanmıştır. Karadeniz kıyılarında, çatkıda en güvenilir ağaçtır. Batı ve Kuzey Anadolu'da meşe ve ardıç çatki için tercih edilen ağaç türüdür. Bina içlerinde daha çok çam türleri kullanılır. Temel ve zemin kat duvarlarında kullanılan taş her yörede bulunur. Dolgu malzemesi taş , kerpiç, tuğla ve kireç harcı geleneksel yapı malzemesi olarak kolaylıkla sağlanır. Ormanlık yörelerde ahşap çatı örtüsü olarak kullanılır. Diğer yörelerde çoğunlukla oluklu kiremit, ahşabı az ve kurak bölgelerde düz toprak dam ince yatak taşının doğal olarak çıkartıldığı yörelerde taş kaplama olabilir.

4.3.4. Tarihi Etkenler

Türk evi tipinin kökeni hakkında belgelere dayalı araştırmalar yetersizdir. Bu ev tipi Türklerin yörelerde kullandıkları bir ev tipimidir? Yoksa Anadolu ve Balkanlarda görüp geliştirdikleri bir ev tipimidir? Harzemde ahşap çatki, kerpiç dolgunun 8.yy dan beri kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Türklerin egemenliği altına girmemiş bölgelerde aynı ev tipine rastlamadığımıza göre bu ev yabancı bir kökenden kaynaklanmamıştır diyebiliriz. Türk evi özgündür. Bu ev Avrupa evinden farklıdır. Avrupa evi kapalı bir kutu gibidir. Katı ve şematiktir. Türk evi organiktir, kapalı yarı açık ve açık mekanıyla dış dünya ve manzara ile ilişkidir. Türk evi coğrafi bölgesi içinde tarih boyunca yer alan politik ve kültürel güçlerde diğer etkenlerle beraber yöresel farklılıkları oluşturmuştur. En büyük politik ve kültürel

merkez İstanbul'dur. Burada oluşan ev tipi biçimi öğeleri ve süslemesiyle tüm imparatorluğu etkilemiştir. Bir diğer merkez, Bursa'dan sonra ikinci başkent olan ama başkent İstanbul'a taşındıktan sonra bile etkisini sürdüren Edirne'dir. Edirne özellikle imparatorluğun Avrupa kanadını etkilemiştir. Bu merkezler diğer kentlerde tıpkı moda gibi taklit edilmişlerdir.

Geçmişe gidersek Anadolu'ya gelen Türklerin hem yerleşik düzene sahip olanlar hem de hayvanlarına ot bulmak için devamlı hareket halinde olup yurt veya ak-öy denilen çadırlarda oturanlar olduğu bilinir. Yerleşik düzene ait ve Orta Asya'da izlenen "kule ev" denilen yüksek duvarlar üzerine kurulmuş çevresine açık köşk tipi evin, Türk evine ana katın üst kat olması biçiminde yansıdığı ileri sürülmüştür. Buna göre Türk evi çok katlı olmuş ve köşk denilen tip ortaya çıkmıştır (11. Eriş, 1977). Göçebe Türk grubunun yurt tipi konutu da incelenmiş ve ne ölçüde Türk evine yansıdığı araştırılmıştır. (12 Ögel, 1976). Çadırın Türk evine etkisi odaların niteliğini belirlemekte olmuştur. Çadır tipi her odanın bir yaşama birimi olarak değişmez bir iç düzeni vardır. (9. Küçükerman, 1982). Göçebelikten ev biçimine yansıyan niteliğin oba düzeni olduğu görüşü hakimdir. (13. Aksoy, 1975). Buna göre evdeki orta mekanın sofanın karşılığı, göçebe obasında çadırlar ortasında kalan boşluktur.

Yaşama birimi olan oda çevresindeki dış mekanla birlikte kompozisyona girer ve planını yaratır. Bu dış alan daha çok, değişmez nitelikli olan odanın bağımsızlığını ilan eden bir soyut mekan sayılabilir. Türk evinde dışa açık olan bu alan hayat, sergah, hanay, divanhane denilen odalar önü ile odalar arasında kalan, eyvan diyebileceğimiz aralıktan oluşur. (5. Kuban, 1977).

4.4. Sosyal etkenler

4.4.1. Toplum yapısı

Anadolu'ya gelen Türk'lerin yerleşik ve göçebe iki kökeni olduğu söylenmiştir. Anadolu'da aynı düzen devam etmiştir. Genellikle yönetici sınıfı yerleşmiş, göçebeler ise yerleşikliği çok uzun sürede ve zorlukla kabul etmiştir.

Bugün Anadolu da göçebelere rastlanır. Böylece kentsel ve kırsal alan olmak üzere iki ayrı kültürden söz edebiliriz.

Kültür kuşkusuz Anadolu'nun daha önceki Rum, Ermeni ve az da olsa Yahudi gibi halklarını da barındırıyordu. Bu yerleşik halk çiftçi, zanaatkar ve tüccardı. Bizans döneminde kurulan esnaf örgütünü Türk'ler aynen korumuş, hatta özendirmişlerdir. Böylece hem üretim gücü artmış, hem de denetlenmiştir (Moutsopoulos, 1978). Yönetici sınıf ilk geldiğinde İran kültürünün, Bizans alındıktan sonra Doğu Hristiyan kültürü öğrendi, Rumeli'ye gelince Avrupa kültürünü öğrendi.

4.4.2. Yaşama Biçimi

Doğa içinde yaşamak Türk'lerin en önemli yaşam felsefesi olmuştur. Bunun göçebelikten kalma alışkanlık olduğu kesindir. Göçebeler Anadolu'ya geldikten sonrada yerleşik düzene geçmek istememişlerdir. Önce kışlık bir yurt edinmişler ve yaz olunca tekrar yaylalara, doğaya çıkmışlardır. Bu alışkanlık günümüze kadar sürmüştür. Ekonomik güçlüklerin başladığı 10-15 yıl öncesine kadar İstanbul'da bile yaz gelince yazlığa taşınma adetti. Anadolu'da pek çok kentin yazlık yaşamaya ayrılmış bağ ve bahçeler içinde yazlık evleri vardır. (10. Günay, 1998).

Doğa ile bütünleşmek iç güdüsü ev mimarisine, dışa açık sofa ile yansır. Oda bir yaşama birimi olarak kapalı olmalıdır ama odanın açıldığı sofa üstü kapalı olsa da aslında bir dış mekandır. Açık havada yaşamının mimariye yansıyan bir başka ürünü bahçe köşkleridir. Saraydan eve kadar her konutta görülen köşkün kaynağı Uygur köşkleri ve sultan otağından gelmiştir. (11. Eriş, 1977). İran ve Müslüman Hind ve Osmanlı minyatürlerinde bahçe ve yapı kompleksi içinde pek çok köşk resmine rastlıyoruz. Osmanlı mimarisinde de bugüne kalan ve kalamayan ahşap veya kagir sayısız örneği vardır. (13. Eldem, 1986). Doğuya daha fazla açılma isteğinin sonucu olarak üst katın açık sofasında bahçeye çıkma yapan köşkler belki bahçe köşklerinden esinlenerek yaratılmıştır. (12. Ögel, 1976).

4.5. Türk Kentinin Yerleşme Düzeni

Türkler Anadolu'ya geldiğinde kentler sur içinde bulunuyordu. Yeni gelenler mevcut kentlere yerleştiler. Türk'lerin gelmesiyle bu kentler yeniden canlandı. Göçebelerin yerleşmesi ise çok daha yavaş olmuştur. Onlarda kentin dışında yerleştiler. Böylece kentler kısa zamanda sur dışına doğru büyümüş oldu. (5. Kuban, 1977). Büyüme planlı değildir. Çoğunlukla bir vadide yer alan evler yamaca yaslanırlar. Yerleşmenin belkemiği olan bir ana yol ve ona birleşen kıvrımlı sokaklardan oluşan ulaşım ağı tıpkı bir ağaç gibi organiktir. Kent Sokakları birbirini kesmez. Çok eğimli sokaklar merdivenli yapılmıştır. Geleneklere göre ev yaşantısını saklama ve koruma amacıyla evlerin zemin katları ve bahçe duvarları yüksektir. Böylece sokak, zaman zaman iki yanında taş ve kerpiç duvarlar yükselen bir koridor gibidir.

Evlerin sokağa taşan çıkma ve saçakları ile bahçelerden uzanan ağaç dalları sanki sokağın üstünü kaplar. Bu yüzden bir Avrupa kentinin sokakları gibi çıplak ve taş yığını değildir. Ayrıca sokakların genişliği hep aynı devam etmez. Çeşmeler yolun genişlediği yerlerde veya başlarında yer alır. Sokaklar kentin merkezine doğru toplanırlar. Kent merkezinde camiiler, minareler, türbeler, çeşmeler, han, hamam, medrese gibi kubbeli yapılar yer alır. Arka planda ise dağlar ve tepeler bu görüntüye bir fon oluşturur.

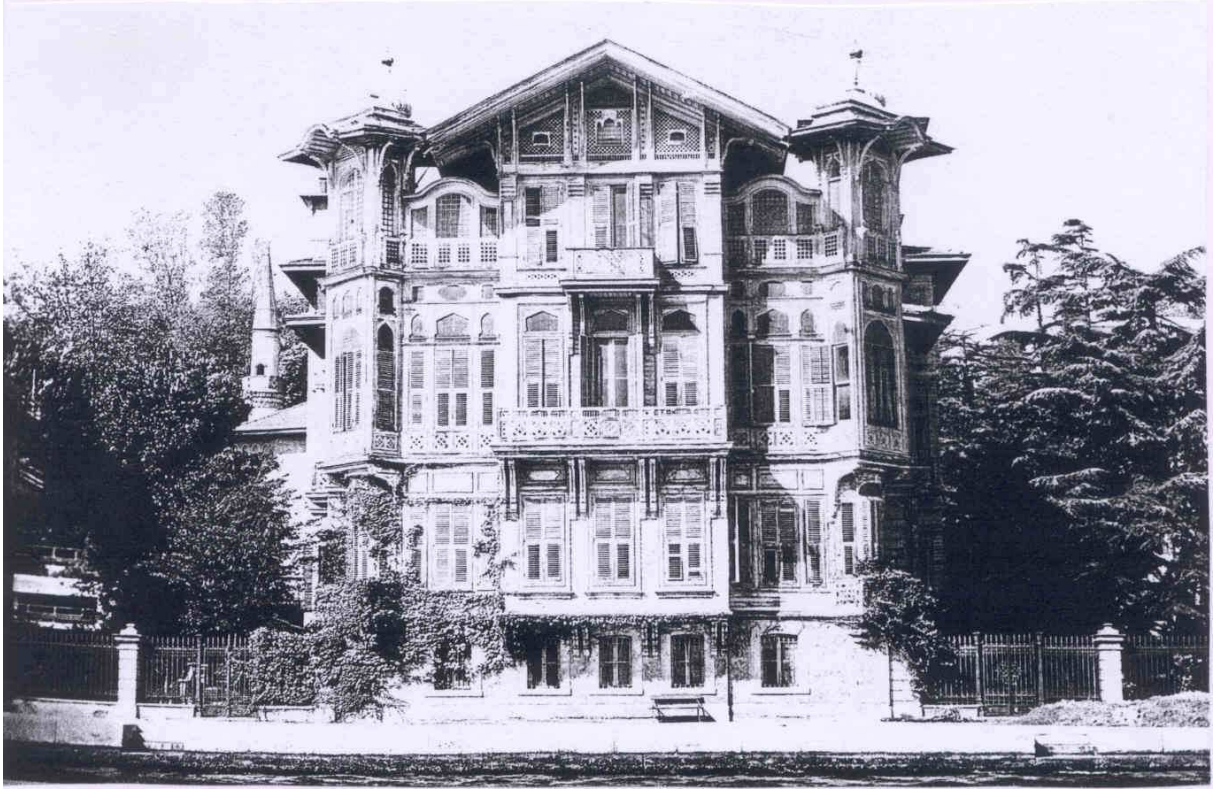
4.5.1. Türk evinin genel görünüşü

Türk evinde zemin taş veya kerpiç bir duvarla sokağa kapalıdır. Üst kat kagir taşıyıcı duvarlar veya ahşap direkler üzerine oturur. Üst katlar ahşap çatıklıdır. Orta kat varsa alçak tavanlı yarım veya tam kattır. Üst kat demirler içinde giderek çok pencereli ve çıkmalarla hareketli bir görünüm kazanmıştır. Pencereler önceleri camsızdır, camın yaygınlaşmasıyla iki yana kanat açılan pencereler yapılmıştır. Batı etkilerinde sonra ise düşey sürme pencereler görülmeye başlar. Pencerelerin standart ölçülerde olması ortak bir ritm yaratarak tek eve olduğu kadar sokağa ve kente de bütünlük sağlamıştır. Tavan geometrik bölünmüş ve bazen boyayla bezenmiştir. Çatı daima dört yana eğimlidir. Bu özellik Türk evinin en önemli ayrıç niteliğidir.

4.5.2. Türkevinin Biçimsel Gelişimi

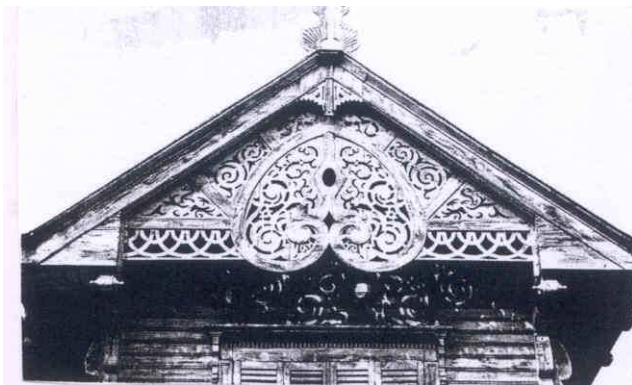
Elimizde yeterli örnek olmamasına rağmen 15. ve 16. yüzyıllarda evlerin tek katlı veya asma kat ilaveli olduğu düşünülmektedir. İki oda arası eyvanlı dış sofası direklidir. Sokak cephesi kapalı pencereler az sayıda küçük dış sofaya açılmıştır. Duvarlar kalın kerpiçten yapılan yan cephelerde sofanın iki ucunu örtmektedir. Dış yüzü sıvalı veya sırlı sırsız tuğla ile kaplıda olabilir. Odalarda yüklük ve dolaplar duvar içindedir. Odaya giriş dolaylıdır. Kapı alçaktır. Üst sıra pencereleri küçükte olsa gerekli ışığı sağlamaktadır. Süslemeler renkli malakari ve kalem işi tekniğidir.

17. yüzyılda aynı plan devam eder. Evin iki katlı olduğu artık belirgindir. Dış cephelerde pencere sayısı çok azdır. Merdivende açık sofanın önünde yerini alır. Bazen iki yandan çıkıp bir sahanlıkla sofaya bağlanır. Odaların arasında eyvan sofanın iki ucunda sekilik vardır. Odaların sofaya bakan duvarları çatki dolgu yöntemiyle yapılmıştır. 17. yüzyılın ortalarında itibaren odalar sokağa çıkma yapmaya ve pencerelerde sokağa açılmaya başlar. 18. yüzyılda çatki yöntemi bir duvara uygulanmış böylece bütün ev çevresine pencereler açılabilmiştir. Planda önemli değişiklik olarak odalar bir orta sofa çevresine dizilmiştir. Bu eğilim önce Edirne’de 17.yüzyılın ikinci yarısında başlar ve 18. yüzyılın başında İstanbul’a taşınır. Eyvan sayısı artıkça sofa T biçimli dışa açık ve ya haç biçimli dışa kapalı şekillenir. Böylece kütle hareketlenir. Oda pahlı köşelere gelir. Dolaplar artık gömme değil, boydan boya yayılır. Duvarlar ahşap çatki olduğundan ocaklar dışa çıkıntı yapar.

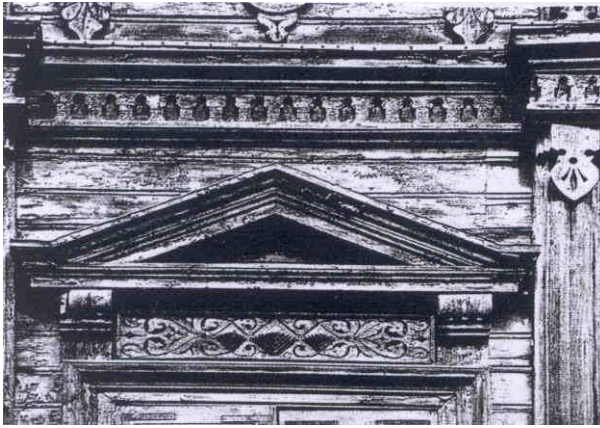
Resim 4.9. İstanbul Yeniköy’de Eklektik Üslupta Arif Paşa Yalısı (51)

1730-1740 yıllarında Barok etki önce süsleme olarak Türk sanatına girer. Plan aynı kalsa bile yapı ve oda öğeleri zamanla Barok sanatın biçim ve süslemesini en yoğun bir biçimde yansıtır. Tavanlarda spiral göbekler oluşturulmuştur. Ocak davlumbazları alçıdan bazen mermerden Barok kıvrımlı olarak yapılmıştır. Ahşap oymalarda Barok kıvrımlarında etkilenmiştir. Yüzyılın sonlarına doğru Barok etki planda da kendini gösterir ve sofa ilk kez İstanbul’da ovalleşmeye başlar.

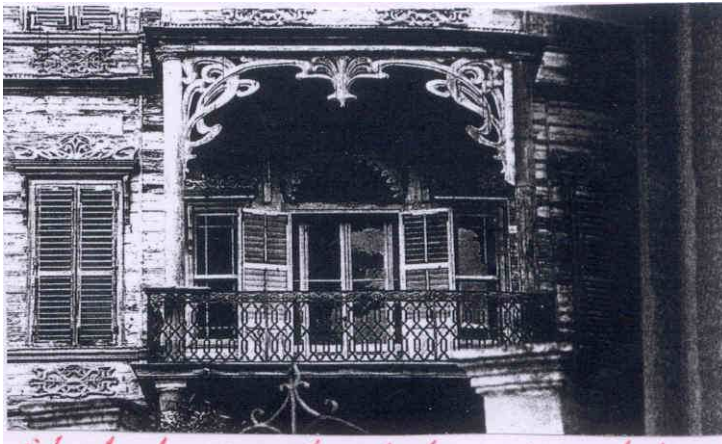

Resim 4.10. İstanbul Büyükkada’da Erenköy Tipi Bir Alınlık (51)

19. yüzyılda II. Mahmut zamanında Ampir (Empire) üslubu etkisini gösterir. Bu üslup plan cephe ve süslemeye sadelik getirir. Eğri yüzeyler azalır. Artık yabancı mimarlara da özellikle İstanbul'da çalışmaya başlamışlardır. Bu dönemde görülen sadelik birazda ekonomik nedenlere bağlıdır. İç sofalı plan yaygınlaşır. Merkezi sofa artık uygulanmaz. Cephelerde Toskan üslupta yarım gömme sütunlar (plastr) üçgen alınlıklar daire ve düz kenarlar, kabartma kilit taşları, iri silmeler, rozetler, tuğralar, defne yaprakları Ampir üslubu belirleyen özelliklerdir. II. Abdülhamit zamanı daha çok dönemin eklektik etkileri altındadır. Avrupa'da eğitim gören yerli mimarlar yanında yabancı mimarların da bu akımda etkisi vardır. Neo Rönesans ve Neo-Grafik etkiler Sultan Abdülmecid zamanında önce saray sonra kagir ve ahşap ev mimarisine girmiştir.

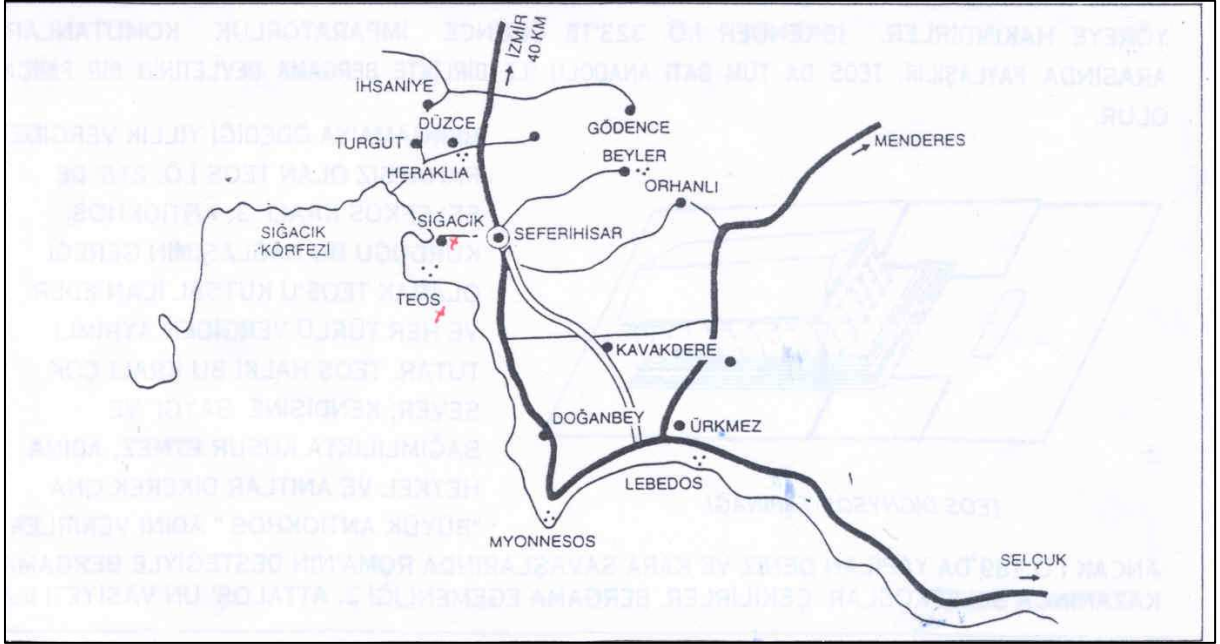
Resim 4.11. İstanbul Büyükkada'da Neo Klasik Bir Pencere Alınlığı

Resim 4.12. İstanbul Büyükkada'da Neo Klasik Bir Pencere Alınlığı

Abdülmecid döneminde İstanbul’un sayfiye yerlerinde İsviçre, Şale, İngiliz kolonyal evleri tarzında kuleli çok süslü dekopajlı pervaz ve korkuluklarla, alınlıklı çatı balkonlarıyla, pencere panjurlarıyla yeni bir köşk mimarisi ortaya çıkar. Bu tipe Erenköy Tarzı adı verilir. İstanbul’a gelen İtalyan mimar D’Aronco tarafından tanıtılan Art- Nouveau slubu 1900 yılından itibaren önce kagir, sonra ahşap yapılara başarıyla uygulanmış ve İstanbul Art-Nouveau’su denilebilecek kadar yerli mimar ve kalfalarca zmlenebilmiş olarak 1920 lere kadar devam etmiştir. (10. Günay, 1998).

5. MENDERES HAVZASI VE KUŞADASI

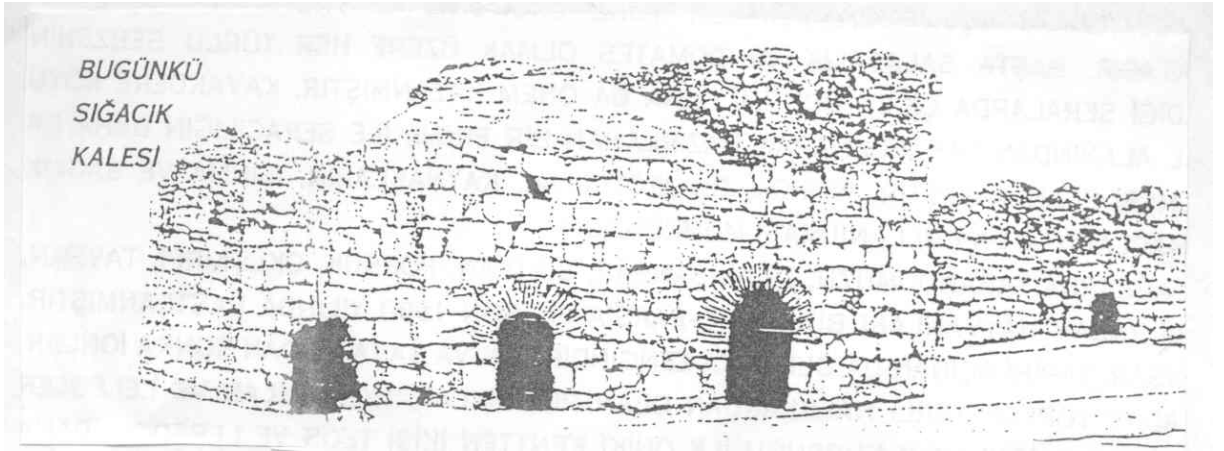
Resim 5.1. Menderes Havzası Haritası (Anonim)

5.1. Seferhisar

Seferhisar tarihi açıdan da oldukça zengindir. Truva savaşında sonra İonlar gelene kadar yörede yerli halklardan olan Pelasklar, Karyalılar ve Lelegler yaşamaktaydılar. İonlar'ın kurduğu ilk oniki kentten İkidsiteos ve Lebedos daha sonra kurulan Myonnessos ve Heraklia yerleşimleri de ilçenin sınırları içindedir. Seferhisar ilçe merkezi M.Ö.30 yılında Romalı komutan Thysafer'in yönetiminde kalan kent, bu tarihten Selçuklu Türkleri'nin 11.yüzyılda gelişlerine kadar Bizanslılar'ın elindedir. Selçuklular 14.yüzyılın sonuna kadar Anadolu'da egemenliklerini sürdürdüler. Yıkılma süresinde de beyliklere bölündüler. Aydınogulları beyliği bölgede 1425 yılına dek hüküm sürmüştü bu tarihte de Osmanlı devleti bünyesine girmiştir. Sevr sonrası 1919 Yunan işgaline kadar kesintisiz Osmanlı yönetiminde kalmıştır. 11 Eylül 1922'de Çolak İbrahim Bey komutasındaki Türk ordusu kenti kurtarmıştır. (Anonim).

5.2. Sığacık

İlçenin 6 km batısında, kıyıda buram buram tarih kokan bir balıkçı yerleşimi vardır. Selçuklular döneminde yapıldığı varsayılan oldukça iyi korunmuş bir sur ile çevrili bu mahallenin adı Sığacık'tır. Teos'un ikinci limanı olarak tanımlanan bu yerleşim Gerrhaiidakgereklikos-sığla adları ile de anılmıştır. Kale 1522'de Palak Mustafa Paşa tarafından deniz üssü amacı ile kullanılmış amaca uygun bir biçimde de düzenlenmiştir. İki kulesi vardır. Sur içinde surlarla bütünleşmiştir. Süleyman Han Camii , hamam ve mescit vardır. Teos'tan gelme kitabeler duvarlarda kullanılmıştır. Kalenin, Kuşadası, Aysuluk, Seferhisar adında üç kapısı vardır. (Anonim)

Resim 5.2. Bugün kü Sığacık Kalesi (Anonim)

5.3. Teos

Tanrı anlamına gelen adıyla yörede bilinen en eski yerleşimdir. Zamanında sanat ve eğlence alanlarında İonya'nın kalbi Teos'ta atardı. Gediz ve Büyük Menderes arasında kalan bölge tarihçilerce İonya olarak adlandırılır. Hellenlerin bir kolu olan ionlar İ.Ö. 11. yüzyıldan başlayarak bu yöreye 12 tane kent devleti kurmuşlardı. Bunlardan biri olan Teos ortada bir konumda oluşu nedeniyle ünlü Thales tarafından merkez olarak önerilmiştir. İ.Ö. 546 yılına kadar Lidya'nın egemenliğinde olan tüm batı Anadolu bu tarihte Persler'e geçer. Miletos'un öncülüğünde İ.Ö. 499-494 yılları arasındaki kısa İon egemenliği kesintisinin dışında Persler İ.Ö. 334'te Büyük İskender'in gelişine kadar yöreye hakimdirler. İskender İ.Ö. 323'te ölünce imparatorluk komutanları arasında paylaşılır. Teos da tüm batı Anadolu ile birlikte Bergama Devleti'nin bir parçası olur. Bergama'ya ödediği yıllık vergiden rahatsız olan Teos İ.Ö. 218'de Selefkos kralı 3. Antiokhos kurduğu bu bağlaşımın gereği olarak Teos'u kutsal ilan eder ve her türlü vergiden ayrımlı tutar. Teos halkı bu kralı çok sever kendisine saygı ve bağımlılıkta kusur etmez adına heykel ve anıtlar dikerek ona "Büyük Antiokhos" adını verirler. Teos'un iki limanı vardır. Mermer ve şarap ihraç ederdi. Bir ara kolonilerde kurmuşlardı. Bunlardan en önemlisi fizikçi Denokritos'un kenti Abdera'dır. Tarihte Teos'tan yetişmiş lirik şair Anakreon ve Aristoteles'in kitaplarını kurtaran Apellikon övgüyle yerlerini alırlar.

5.4. Myonnesos

Sıçan adası olarak da anılan bu antik kent, Seferhisar'ın 16 km güneyindedir. Kıyıdan 80 m uzaklıkta olup yürüyerek geçilebilir. 60 m yüksekliğindeki bu kaya adanın üzerinde kale kalıntıları vardır. Bir İon kenti olmasına karşın uzun yıllar korsanların yurtluğunu yapmıştır. Şimdiki kale kalıntıları burayı Çifit kalesi olarak adlandırılan Selçuklular'dan kalmıştır. (Anonim).

5.5. Lebedos

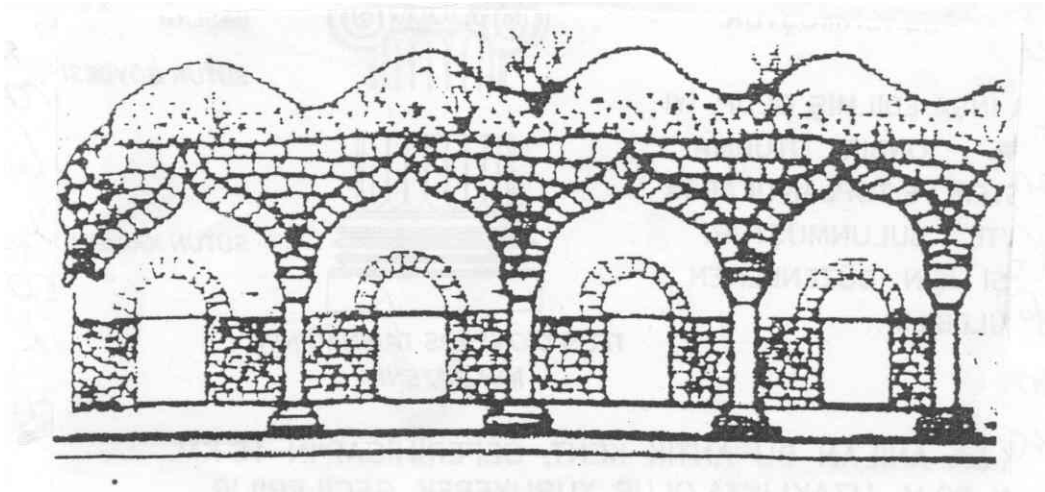
İonlar'ın yerli halklardan alarak kurdukları 12 kentten biridir. Antik kentten günümüze pek bir şey kalmamıştır. Limandaki Hellenistik duvarlar, Gymnasiüm ve

arkasındaki tepenin yamaç ve üzerinde günümüze kadar varlığını koruyabilmiş Tapınak terası ve konut kalıntılarına ait izler görülebilir. (Anonim).

5.6. Heraklia

Seferhisar'ın 6 km kuzeyinde buluna Düzce Köyü doğrudan bu antik kent üzerinde kurulmuş ve yakın zamana kadar da Hereke olarak anılmıştır. Antik kentten görebileceğimiz yalnız yörede kullanılmış bol miktardaki taşlardır. Bunlardan en ilginç hamamın batı duvarındaki, Tanrı Herakles'e gimnasion başkanın adadığı sunu taşıdır. Yörede bulunan Frizler İzmir arkeoloji müzesine götürülmüştür.

Düzce'de en çok dikkati çeken yapı, Selçuklu döneminden kalma bir avlulu medrese kalıntısı ile yanı başındaki camidir. Medresenin üzeri kubbeli revaklarının yarısı ile hücre şeklindeki ocaklı odaları iyi korunmuş durumdadır. Revaklar sivri kemerlidir. (Anonim).

Resim 5.3. Düzce Medresesi (Anonim)

5.7. Kuşadası

Menderes vadisinin iskeleleri Ayasuluğ (Efes-Selçuk) ve Balat'tı (Milet). Ancak her iki limandan da deniz çekilince bölgede yeni bir iskele kurulması gerekti. Bu Kuşadası'nın bulunduğu yerde gerçekleşti. Ticaret daha çok Venedik ve Cenovalılar'la olduğu için bu yeni İskele, İtalyanca bir adla, Scala Nuova adıyla

anıldı. Burası, Konsoloslukları, ambarları ve tüccarları ile adeta bir tüccarlar kolonisi idi. Müslüman Türkler, önceleri daha çok Kuşadasından beş kilometre kadar içerde, bugün Atatürk yolu diye adlandırılan yolun üzerinde, Pilavtepe eteklerindeki Andızkule denilen yerleşim yerinde oturmayı tercih ediyorlardı. Kuşadası kenti, bu günkü yapısına aşağı yukarı 17.yy başında kavuşmaya başladı. Sultan Ahmet I, ve Sultan Osman II zamanında iki kez sadrazam olan Öküz Mehmet Paşa isimli bir Osmanlı veziri, Kuşadası kentini surlarla çevirtti. Ayrıca bir han, hamam ve camiye de içeren bir külliye inşa ettirdi. Kente yeni. su getirtti. Bir su şebekesi kurdurdu. O zaman surlar içinde kalan Kuşadası, Dağ mahallesi ve Camiikebir mahallesi olmak üzere iki büyük mahalleden oluşuyordu. Camiikebir mahallesi, düzlükte kurulduğu için dar ama birbirini dik olarak kesen sokaklardan oluşuyordu. Sokaklar arasındaki ev adacıkları, sırt sırta iki evi alacak genişlikteydi. Kuşadası'nda evlerin ana kitleleri, genellikle sokak üzerindedir ve arka taraflarında da birer avluları bulunmaktadır. Dağ mahallesinde evler ve bahçeler basamaklar halinde olduklarından birbirinin manzarasını engellemezler; antik Efes kentindeki ünlü teras evler gibi kademeli sıralanmışlardır. Bu evler tipik Osmanlı evi görünümündedirler. Çoğunun geniş saçakları ve bağdadi çıkıntıları bulunmaktadır. Genellikle klasik kiremit çatıyla kaplanmışlardır.

Bugün eski Osmanlı kentini çevreleyen surlardan da çok az iz kalmıştır. Bu kalıntıların başında kale kapısı gelmekte. Kemerli bir geçide sahip kapı, üzerinde yükselen bir kule ile tamamlanmaktadır. Kapının iç köşesinde eski bir çeşmenin tabanını antik bir lahit, yalağını yine antik bir kül lahdi teşkil etmekte; çeşme aynasında biri 19. yüzyıldan kalma Arap harfli, diğeri yakın tarihlerde kazınmış Latin harfli olmak üzere Türkçe iki hayrat yazıtı bulunmakta. Bu haliyle çeşme, Kuşadası'nın geçmişini hikaye eder gibidir. (Anonim).

Resim 5.4. Bugünkü Kuşadası (Anonim)

Harita 5.1. Kuşadası ve Çevresi

Harita 5.2. Menderes Havzası

Kent genişledikçe yukarıda anılan iki mahalleye ek olarak Hacı Feyzullah, Alaca mescit Camii Atik, Türkmen Mahalleleri de gelişti. 1960'lı yıllarda büyük bir Turizm potansiyeline sahip olduğu keşfedildi ve bundan sonra birdenbire gelişme gösterdi. Özellikle son yıllarda gerek kent içinde gerek civarda otel, motel, kamping, tatil köyü gibi konaklama yerlerinin yanında pek çok dinlenme tesisi ve yazlık villalar yapıldı. Bu arada bir de yat limanı inşa edildi, liman tesisleri de genişletildi. (Anonim).

5.7.1. Tarihi

Kuşadası'nın ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemekte ise de, Kuşadası yakınında Yılanıcı burnu denilen yerde Efes'e bağlı "Nepolis" ismi ile İyonlar tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Şehir daha önce Pilâv dağının eteklerinde "Andız" Kulesi denilen yerde kurulmuştur. Bir müddet sonra Bizanslılara ait olan bu kıyılara Venedik ve Genevizliler ekonomik bakımdan egemen olmuşlardır. Ulaşım güçlükleri nedeni ile Kuşadası; Andız Kulesi mevkiinden alınarak bugünkü yerinde Yeni İskele ismi ile kurulmuştur. Kuşadası'nın adını verdiği Kuşadası Körfezi ve yakın çevresi ilk çağlardan bu yana çeşitli uygarlıkları barındırmış sanat ve kültür Merkezleri ile bilinmektedir.

M.Ö. 3000 yıllarında Lelegler, M.Ö.11.yy.da Aeolyalılar, M.Ö. 9.yy da İonlar bölgede hakim olmuşlardır. Büyük Menderes ve Gediz Irmakları arasında kalan alan antik çağlarda "İonya" adını alır. Tüccar ve denizci olan İonlar denizaşırı ticaretle kısa zamanda zenginleşmişlerdir ve üstün politik güce sahip olmuşlardır. Tarihte "İon Kolonileri" adını alan 12 şehir kurmuşlardır.

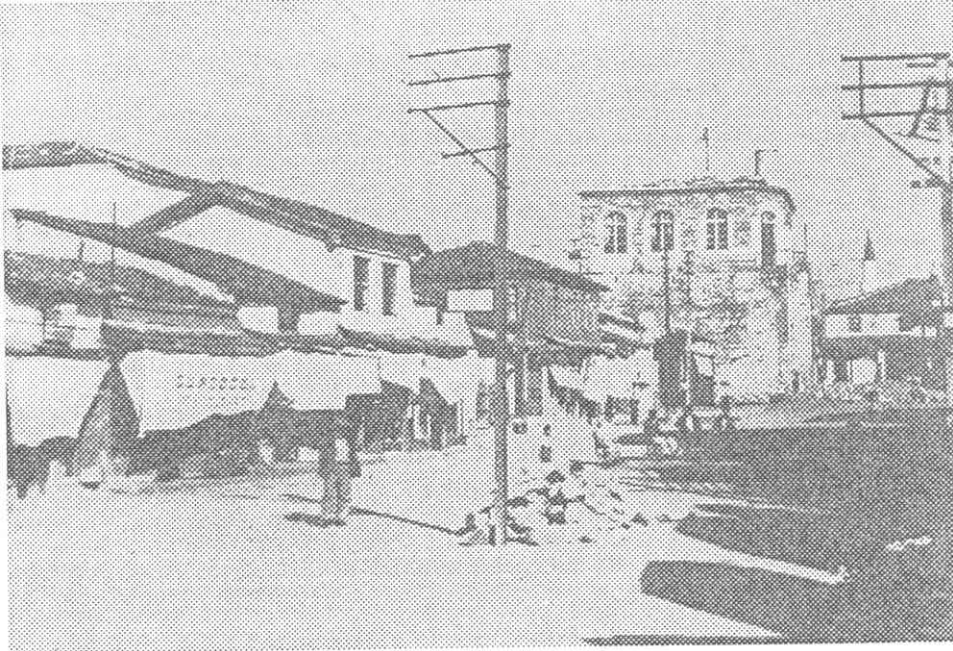
Resim 5.5. Kuşadası 1930 (Anonim)

Resim 5.6. Kuşadası 1950 (Anonim)

Resim 5.7. 1950'ye Kadar Kuşadası (Anonim)

Resim 5.8. 1950'ye Kadar Kuşadası (Anonim)

Kuşadası, antik çağlarda Anadolu'nun Akdeniz'e açılan başlıca limanlarından biri idi. O devirde "Neopolis" adı ile anılıyordu. M.Ö. 7.yy.da Başkentleri Sardes olan Lidyalı'lar yöreye hakim olmuşlardır. M.Ö.546'da başlayan Pers hakimiyeti M.Ö. 334 de Makedonya'lı Büyük İskender'in tüm Anadolu'yu ele geçirmesine kadar devam eder. Bundan sonra Anadolu'da Yunan medeniyeti ile yerli Anadolu medeniyetinin sentezi olarak yepyeni bir çağ, yepyeni bir sanat ve kültür anlayışı hakim olur ve Hellenistik çağ adı ile anılır. Efes, Millet, Priene, Didyma bu devrin en ünlü şehirleridir. M.Ö 2.yy.da Romalılar yöreye egemen olurlar. Hristiyanlığın ilk yıllarında, Meryem Ana'nın havarilerinden st.Jean ile Efes'e gelip yerleşmesiyle burası bir dini merkez haline gelir. Miletos da Hristiyanlık çağında Piskoposluk merkezidir. Bizans çağında "Ania" adı ile anılır. Kuşadası orta çağda korsanlar tarafından kullanılan bir liman olmuştur. 15. yy.da Venedikliler zamanında şehir "Scala Nova" adını alır. 1186'da II.Kılıç Aslan'ın bölgeyi Selçuk Devletine katmasıyla Türk Egemenliği başlar. bu devirde kervan yollarının Ege'ye açılan bir ihraç kapısı olmuştur. Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra bölgede Beylikler devri başlar. Bir süre Aydınoğulları hakim olur. 15.yy. ortalarında Osmanlıların egemenliğine girer. Kuşadası 1413 yılında I.Mehmet (Çelebi) tarafından Osmanlılara katılmıştır. Bu tarihten sonra şehir tamamen Türklerin elinde kalmış ve şehir Türklerin yaptığı eserlerle dolmaya başlamıştır. Bunlardan bugünkü Kervansaray ve Kuşadası'nı çeviren surlar Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Surlarla çevrili şehre o zaman ancak üç kapıdan girilmekteydi. Bu kapılardan bir tanesi Barbaros Hayrettin Paşa Caddesi ile Kahramanlar caddesini birbirinden ayırmakta ve üzeri bugün şehiriçi trafik bölge amirliği olarak kullanılmaktadır. Diğer kapılar bugün için mevcut değildir. Küçükade, Bizanslılar için kıyıları koruyan bir ileri karakol idi. Venedikliler ve Osmanlılar tarafından şehir için önemli bir askeri üs görevini yapan Güvercinada, 1894 yılında esaslı bir imar görmüş, ünlü kalesi yapılmıştır. "Kuşadası" adı bu kaleden gelmektedir.

1954 yılına kadar İzmir ilinin bir ilçesi iken, bu tarihten sonra Aydın iline bağlanmış ve büyük bir gelişim göstermiştir. (Anonim).

5.7.2. Güvercinada

Kuşadası'nın hemen kıyısında yer alan küçük bir adadır. Bir mendirek ile sahile bağlanmıştır. Sarp kayalar üzerine inşaa edilmiş bir Bizans kalesi vardır. Osmanlı imparatorluğu zamanında, Mora isyanı sırasında adalardan gelecek saldırılara karşı bir ileri karakol görevi görmüştür. Ayrıca korsanlara karşı kullanıldığından halk arasında "Korsan Kalesi" adı ile de anılmaktadır. Adanın en yüksek yerindeki kule, muhafızların oturması ve gözetleme yeri olarak kullanılmıştır. Ayrıca bir su sarnıcı mevcuttur. Kale restore edilerek çevre tanzimi yapılmış, çayhane, diskotek, restaurant, türü dinlenme ve eğlence yerleri açılarak turistik kullanım getirilmiştir. Ayrıca, Kale ışıklandırılmıştır. (Anonim).

5.7.3. Neopolis (Yılanlı Burnu)

Güvercinada'nın biraz ilerisinde, denize uzanan ikinci bir yarımada halindedir. Antik Neopolis'in Kuşadası'nda ilk yerleşme olduğu ve İonlar tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Sistemli bir araştırma yapılmamıştır. Görünürde birkaç duvar kalıntısı mevcuttur. (Anonim).

5.7.4. Panionion

Kuşadasına bağlı Davutlar bucağı sınırları içinde, Davutlar-Güzelçamlı yolu kenarında, yoldan birkaç yüz metre içeridedir. Tarihte İon Konfederasyonuna bağlı 12 İon şehrinin merkezidir. Ayinlerin, törenlerin yapıldığı. yer burasıdır. (Anonim).

5.7.5. Paygeda

Kuşadası'nın 3 km. kadar kuzeyinde küçük bir yerleşmedir. Kuştur Tatil Köyünün yanındaki burun üzerinde bulunmaktadır. Agameninon tarafından inşa edilmiştir. Dikkate değer bir kalıntıya rastlanmamaktadır. (Anonim).

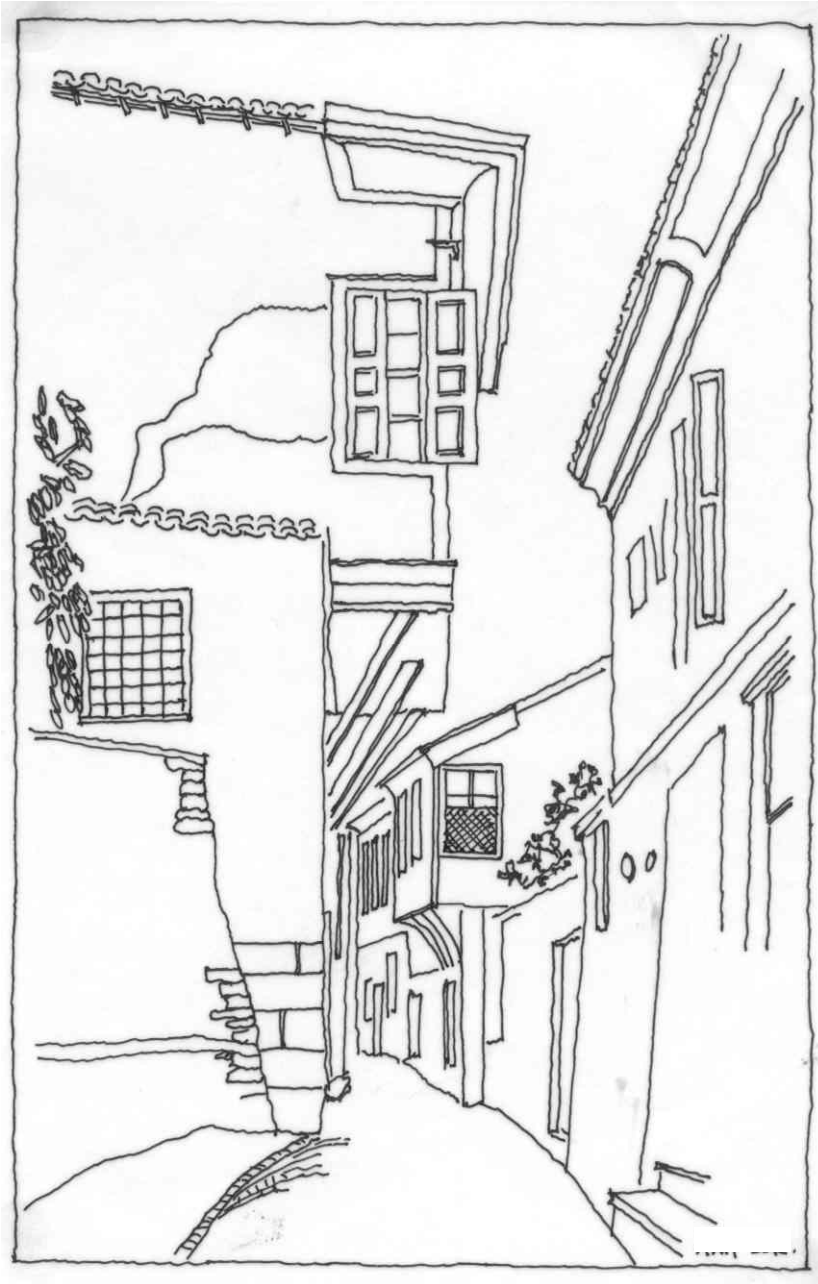
Resim 5.9. Kuşadası Camiatik Mahallesi

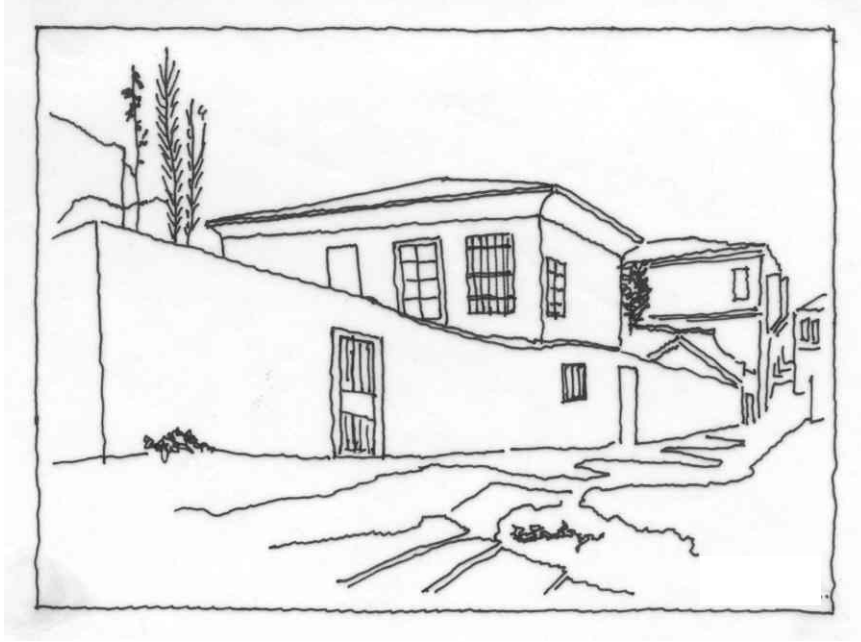
Resim 5.10. Kuşadası Camiatik Mahallesi

Resim 5.11. Kuşadası Camiatik Mahallesi

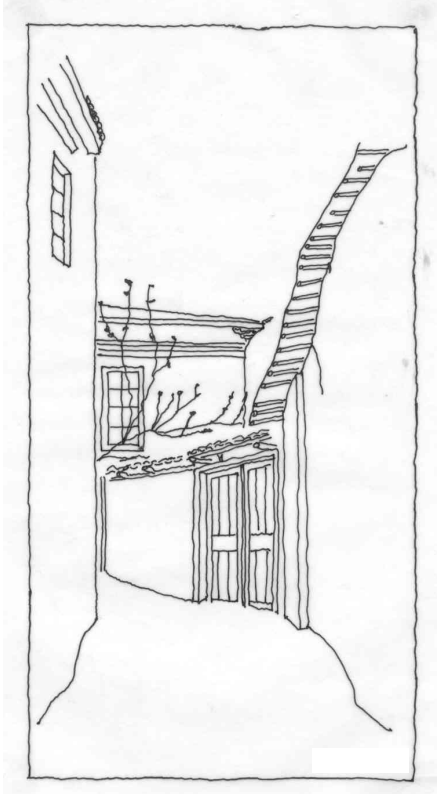
Resim 5.12. Anıt Sokak (C. Bektaş)

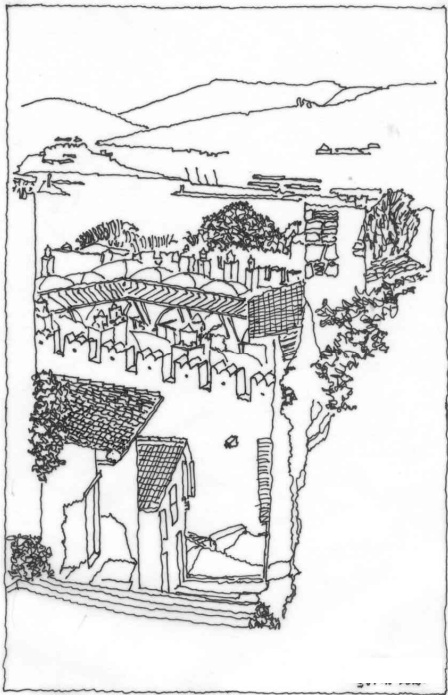
Resim 5.13. Anıt Sokak (C. Bektaş)

Resim 5.14. Anıt Sokak (C. Bektaş)

Resim 5.15. Cesur Sokak (C. Bektaş)

Resim 5.16. Çetin Sokak (C. Bektaş)

(ÖKÜZ MEHMET PAŞA KERVANSARAYININ TANITIMI)

5.7.6. Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı

Kuşadası iskelesi yakınındadır. 1618 yılında Sadrazam Öküz Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1966 yılında restore edilmiştir. Deniz ticareti için yaptırılan bir Osmanlı kalesi olup, ortalama 18.50x21,60 m. ölçülerindeki avlunun etrafını iki katlı revaklı bir kapalı mekan çevreler Kuzeybatı ve Güneydoğudaki köşelerde arkadan üst kata çıkılan iki merdiveni vardır. Kervansarayın girişi kuzeydedir. 2.96 m. enindeki mermer kapı boşluğu basık bir kemerle örülmüştür. Kapının sade bir görünümü vardır. Girişin sağ ve sol tarafında birer kemerle orta mekana bağlanan iki bölüme mevcuttur. Soldakinin, arkaya küçük bir kapı ile bağlandığına bakılarak eşyaların içeri alındığı emanet bölümü olduğu saptanmıştır. Sağdaki girintinin ise Hanın giriş, çıkışını. sağlayan görevlilerin yeri olduğu düşünülmüştür. Avlunun ortasında kazı ile açığa çıkartılan şadırvan bugün havuz haline getirilmiştir. Avluyu çevreleyen çapraz tonozlu her revak bölümünün arkasında bir oda mevcuttur. Odalarda ocak ve değişik ölçülerde dolaplar vardır. Kervansarayın üstünü düz bir dam örter, damın kuzey yüzünde bazı özellikler dikkati çeker. Denizden gelecek saldırıyı önlemek amacıyla kuzeybatı ve kuzeydoğu yönlerine ayrı bir önem verilmiştir. Kuzey yüzü dış surlarla birlikte düşünüldüğü için savunmada ağırlık buraya verilmiştir. Kervansarayın doğusundan ilçe çarşısına bir kapı açılır. (Resim 5.17, 5.18, 5. 19, 5.20, 5.21, 5.22, 5.23). (Anonim)

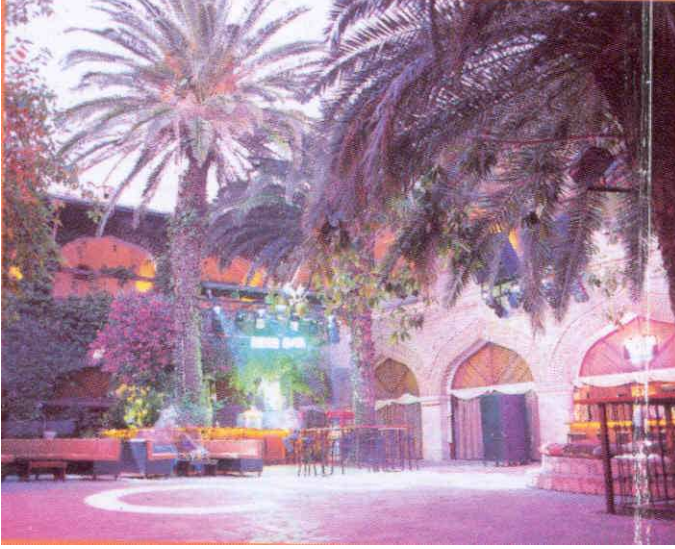
Resim 5.17 Giriş Kapısı (Anonim)

Resim 5.18. Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı'nın Bugünü (Anonim)

Resim 5.19. Giriş Kapısı (Anonim)

Resim 5.20. İç Avlu (Anonim)

Resim 5.21. İç Avlu (Anonim)

Resim 5.22. Bir Odanın İç Tefrişi (Anonim)

Resim 5.23. Odanın Bir Başka Köşesi (Anonim)

5.7.7. Kale İçi Camisi

Çarşı içindedir. 1618 yılında sadrazam Öküz Mehmet Paşa (Ö1.1619) tarafından yaptırılmıştır. Bu nedenle (Öküz Mehmet Paşa Camisi adı ile de tanınmaktadır. 1830 yılında onarılmıştır.

Son cemaat yeri ağaçtan yapılmıştır. Tek şerefeli minaresi sağdadır. Caminin giriş kapısının kanatları geometrik geçmeler ve sedef kakmalarla süslenmiştir. Camiyi 12 kenarlı ve 16 pencereli kasnak üzerine bir kubbe örtmektedir.

5.7.8. Milli Park

Samsun dağlarının Ege Denizine uzantısı olan Dilek Yarımadasındaki ormanlık alan, 1966 yılında Milli Park olarak korunmaya alınmıştır. Milli Park 11.000 hektarlık bir alanı kapsamaktadır ve Kuşadası ilçesinin sınırları içinde ve ilçe merkezinin güneyinde yer alır. İlginç jeolojik ve jeomorfolojik yapısı yanında, Akdeniz bölgesinde ender görülen bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu özelliğinden dolayı, botanikçilerce yapılan değerlendirilmelerle bilimsel değer kazanmıştır. Milli Parkın sahip olduğu doğal çevre, yakın zamanlara kadar kara yolunun bulunmamasının da katkısıyla kimi yaban hayvanlarının da korunduğu bir alan olagelmıştır. Bu arada soyu yeryüzünde hemen hemen tükenmek üzere olan türlere de rastlanılmaktadır. Bunun en tipik örneği Anadolu Parsıdır. Milli Parkta, çok sayıda sürüngen, memeli hayvan ve kuş türleri bulunduğu gibi, bu alanın kıyılarında da Akdeniz’e özgü hemen hemen bütün balık çeşitleri ile deniz kaplumbağaları yaşama ve çoğalma olanağı bulmuşlardır. Akdeniz ülkelerinde korunmaya alınan Akdeniz Foku da, yörenin tipik hayvanlarından.

Milli Park alanı içinde bulunan plajlar ve piknik yerleri, ziyaretçiler tarafından Nisan-Ekim ayları arasında geniş ilgi çekmektedir. Park ayrıca, doğayı sevenler için orman içi patikalarda yürüme ve tırmanma olanakları da sağlamaktadır. Park içinde İçmeler koyu, Aydınlık koy ve Kavaklı plajının günübirlik kullanımını kolaylaştıran su, wc, soyunma kabinleri, kır gazinosu ve piknik masa ve ocakları gibi basit yapılar geliştirilmiştir. Doğal dokunun bir bozulmaması için, geceleme tesisleri düşünülmemektedir. (Anonim).

6. SENTEZ

6.1. Kuşadası Anıt Sokak 19. Parseldeki Tarihi Eserin Yeni İşlevlerle Değerlendirilmesi ve Bu Yapıyla Bütünleşen 50 Odalı Apart Otel'in Tasarımı

6.1.1. Parselin Şu Anki Durumu

Kuşadası Anıt sokak 19 parselde 10.64x13.50 ebadında II. Grup tarihi eser kendi kaderine terk edilmiş ve kurtarılmayı beklemektedir (Resim 6.1, 6.2).

6.1.2. Parselin Konumu, İmar Durumu, Topoğrafyası

Parsel Camiatik Mahallesi tapunun 19. K. IV pafta, 72 ada 19 nolu taşınmazdır. Parsel alanı 4452 m² olup Kuşadası kentsel sit alanında kalmaktadır. H=6.50 Olup TAKS = 0.25, KAKS = 0.50 olup turistik tesis imarlıdır (Şekil 6.1, 6.2, 6.3).

Anıt Sokak (Resim 6.3), tarihi sit alanı ilan edilmiş bitişik nizam iki katlı geleneksel Kuşadası mimarisini yansıtan evlerden oluşmaktadır. Dar bir sokaktan girilen parsel 1.5 metre genişliğinde 25 metre uzunluğunda bir patikayla yukarıda zikredilen II. Grup tarihi esere ulaşılmaktadır . Yol kotu ile tarihi eser kotu arasında yaklaşık 1.10 metrelik bir kot farkı bulunmaktadır. Parselde çok sayıda portakal, zeytin, yenidünya, mandalina, çam, badem, dut, nar, ardıç ağacı bulunmakta olup tarihi eserin etrafında oluşan çam ağaçlarını kesmemeye özen gösterilmiştir.

Resim 6.1., Parseldeki Mevcut II. Derece Tarihi Sit
Akdoğan Evinden Giriş (Batı) Cephesi

Resim 6.2., Akdoğan Evinden Yan (Kuzey) Cephesi

Resim 6.3., Anıt Sokak'tan Görünüm

KUŞADASI CAMİATİK MAH: ADA: 72

6.1.3. Tasarım Kriterleri

Arsa içindeki II. Grup tarihi eseri dominant bir faktör olarak ele alındı. Bu güne değin kendi kaderine bırakılıp yıkılmayı bekleyen yapının giriş katını resepsiyon, 1. katını kahvaltı odası, bodrum kat ise mutfak ve depo olarak tasarlandı ve bina yaşatılmaya çalışıldı. Bkz. Binanın Rölemleri. (Şekil 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7, 6.8.,6.9, 6.10, 6.11, 6.12, 6.13).

Arsa kentsel sit alanında kaldığı için yapılan çalışmada geleneksel Kuşadası mimarisini göz önünde tutmaya, arsanın diğer kısmında yapılacak otelin bu tarihi yapıyla bütünleşmesine dikkat edilmiştir. Bkz. II. Derece tarihi eser restorasyon projeleri. (Şekil 6.14, 6.16, 6.17, 6.18, 6.19, 6.20, 6.21,).

İmar durumunda $H = 6.50$ olduğundan otelin iki katlı yapılması zorunluluktadır. Otel tasarımında ilçede bulunan 400 yıllık Öküz Mehmet Paşa Kervansarayı'ndan esinlenilmiştir. Bu yapı vakıflarca restore edilmiş ve şu an otel olarak kullanılmaktadır (Bkz.. Sayfa 78, 79, 80, 81). Kervansarayın ilk yapıldığında ortada bir şadırvan bulunmaktayken, bu gün bu şadırvan yıkılmış olup yerini havuz yapılmıştır. Bu havuz ve iç avlunun etrafına sırtını parsel sınırına dayamış, 2 katlı odalardan oluşmuştur, tasarımda da (Parselim girintili çıkıntılı olduğu için) 1.5 metre yeşil bant bırakıp odalar yerleştirilmiştir. Kervansarayda ki odalar 4.50/4.50 ebadında olup odalarda değişik ölçüde dolap ve ocaklar varmış. Odalar içine daha sonra 140/200 ebadında bir banyo eklenmiştir. (Şekil 6.22).

Tasarımda da revaktan odaya giriş ve 200/200 ebadında banyo, karşısında 0.60/200 ebadında gömme dolaptan yatak kısmına geçilmektedir (400/400). Üst katlarda yazın tamamen sökülüp balkon şekline getirilebilen yarım yuvarlak balkona çıkılmaktadır. Çatı örtüsü olarak her birimde iki adet kubbe ile kapatılmıştır (Bkz. Şekil 6.23). Zemin katta otel odalarına giriş iç avludan üst katta parsel sınır tarafındadır.

$H = 6.50$ metre olması ve arsa ortasındaki tarihi yapının korunma gereği mecburen Kervansaray tipi otel eskizlerine yönelilmiştir. Bu arada yöre mimarisini özümsemek amacıyla Kuşadası, Teos, Şirince, Seferhisar, Ahmetbeyli Köyü

taranmıştır. Tasarımda kullanılabilircek yöresel motifler aranılmış ve dar yollar, meydanlar, cumbalar yer yer çalışma da yer almıştır. (Şekil 6.24).

6.1.4. Sosyal Tesis Tasarımı

T.A.K.S, 0.25 olduğu için 50 odadan az bir otelin rantabl olmadığı da göz önüne alındığında sosyal tesisler özellikle, spor alanları tasarımda yer alamadı. Ekteki projelerde de görüleceği üzere parselin doğu sınırında 2 katlı zemin katta snack-bar üst katta restaurant tasarlanmış, eski Türk evlerinden esinlenerek geniş saçaklı ve yer yer cephede ahşap kullanılmıştır. Takriben alanı 160 m² dir. Parselin kuzey doğu ucunda yarı açık 300 m² disco-bar ve seyir alanları oluşturulmuş olup tek katlıdır. Bu kesimin altında personel giyinme-soyunma, mutfak ve depolar yer almaktadır Parselin güneydoğusunda 10x15 metre ebadında bir havuz ile yanı başında da seyir kulesi tasarlanmıştır.

6.1.5. Otopark ve Sığınaklar

Otopark girişi parselin güneydoğu kısmında olup kotun en düşük olduğu yerdir. 24 araçlık otopark yeri vardır. Sığınak ve tesisat her oda biriminin altında tasarlanmıştır. Bkz. Otel projesi. (Resim 6.4, 6.5. 6.6, 6.7).

Şekil 6.5. Otel Projesi, Zemin Kat Planı Ö:1/200

ÖZGEÇMİŞ

1956 yılında Afyon’da doğdu. İlk, orta, lise eğitimini İstanbul’da tamamladı. 1977 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’ne girdi. Bu okuldan derece ile mezun oldu. Bir süre çeşitli yapı şirketlerinde tasarımcı ve şantiye şefi olarak görev aldı. Askerlik sonrası kendi bürosunu kurarak serbest mimarlık yapmaya başladı. 1998 yılında G.Y.T.E.’de Yüksek Lisansa başladı.

Halen serbest mimarlık ve müteahhitlik yapmakta olup, evli ve 4 çocuk babasıdır.

KAYNAKLAR

1. - -, Re-using Redundant Buildings: Casc Studies of Good Practice in Urban Regeneration, London: Her Majesty's, Stationary Office, 1987
2. --- Old & New Architecture: Dising Relationship, Washington, The Preservation Press National Trust for Historic Preservation, 1980
3. -- Preserving and Restoring Monaments and Historic Buildings Museums and Monuments XIV Paris Unesco, 1972
4. ---, A Future for our past European Architectural Heritage; Ministry of French Culture and Council of Europe, Amsterdam 1975
5. AHUNBAY, Z, Tarihi Çevie Koruma ve Restorasyan, YEM Yayınlan, İstanbul 1946
6. AKIN, N., Anıt Değerlendirme Ölçütlerine Bağlı İşlevlendirmeler ve Taşkışla'nın Otele Dönüştürülmesi, Yapı Dergisi, Sayı 84, İstanbul, 1988
7. AKDEMİR, Z., Güzelyurt'ta Geleneksel Evler, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü., 1982
8. AKI, A., Eski Konutların Korunarak Kullanılması, Y.T.Ü., 1988
9. AKOK, Mahmut., Ankara'nın Eski Evleri, 1951
10. AKOZAN, F., Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar, İstanbul, 1971
11. AKSOY, E.,. Mimarlıkta Tasarım İletim ve Denetim, İstanbul, 1975.
12. ALADAĞ, Ertuğrul., Muğla'da Geleneksel Konutların Sıhhileştirilmesi ve Yeniden Değerlendirilmesi Konusunda Bir Araştırma, 1991
13. ALTINOLUK, Ü., New Functions For old Buildings In Istanbul, UIA Pre - conference for HABITAT II, New Uses For Old Buildings- The Revitalisation of Old Urban Centres, UIA Section, Napoli (İtalya), 21-23 Mart 1996.
14. ALTINOLUK, Ü., Eski Yapılar Çağdaş İşlev ve Turing Örneği, Sanat Çevresi Dergisi, Sayı 69, İstanbul, 1984
15. ALTINOLUK, Ü., İstanbul'daki Eski Yapılarda Yeni Kullanımlar, İlgi Dergisi, Sayı 50, İstanbul, 1987.
16. ALTINOLUK, Ü., Kültür Mirasımızın Değerlendirilmesi ve Bir Örnek: Topkapı Sarayı, Turing Dergisi, Sayı 69/3489, İstanbul, 1992.
17. ALTINOLUK, Ü., Yıldız Sarayı Selamlık Bahçesi ve Buraya Önerilecek Çağdaş Bir İşlev, İlgi Dergisi, Sayı 45, İstanbul, 1986.
18. ALTINOLUK, Ülkü., Binaların Yeniden Kullanımı, Yem Kitapevi, 1990

19. Anadolu'da ki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu açısından Odalar, Turing Otomobil Kurumu, 1973
20. ASLANAPOL, Osman., Osmanlı devri Mimarisi, 1981
21. BAL, Celile., Konya Evleri, Doçentlik Tezi, İ.T.Ü., 1951
22. BALKAN, E., Konaklama Tesisleri ve Otel Örneğinde Genel Tasarım İlkeleri Özeti, (Y.Ü. Basılmamış Ders Notu). 1988
23. BAYAZIT, N., Taşkılla Ne Olacak?", Cumhuriyet Gazetesi, 23 Mart 1985.
24. BAYTEMUR, Ç., Süleymaniye Evleri, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü., 1985
25. Beckmann Poul Structural Aspects of Building Conseroation, Mc Graw-Hill, 1995
26. Bektaş, C., Koruma Onarım, YEM Yayınları, İstanbul, 1992
27. BEKTAŞ, Cengiz., Akşehir Evleri, Yen Kitapevi, 1972
28. BEKTAŞ, Cengiz., Babadağ Evleri, Yen Kitapevi, 1972
29. BEKTAŞ, Cengiz., Kuşadası Evleri, Yen Kitapevi, 1972
30. BEKTAŞ, Cengiz., Şirin köy Evleri, Yen Kitapevi, 1972
31. BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ YAYINI, Boğaziçi Sahil Sarayları, Beyazıt Devlet Kitapevi, 1981
32. ÇAKIROĞLU, Necibe., Kayseri Evleri, İ.T.Ü., 1952
33. ELDEM, S.H., İstanbul Anıları, İstanbul, 1979
34. EMLER, Selma, "Topkapı Sarayı Restorasyon Çalışmaları", Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, Sayı:1, s. 211-312. İstanbul 1933
35. ERDER, C., Tarihi Çevre Bilinci, Ankara, 1975
36. ERDER, C., Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Sit Gibi Korunmalıdır, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Cilt 3, Ankara, 1977
37. ERDER, C., Tarihi Çevre Bilinci, Ankara, 1975
38. ERDER, C., Tarihi Çevre Kaygısı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayını No: 18, Ankara 1971
39. ERHAN, İ., Endüstri Tasarımında Kullanıcı-Araç İlişkileri Açısından Görsel Bildirim, MSÜ, Doktora Tezi, İstanbul, 1978
40. ERİŞ, M., Geleneksel Türk Mimarisinde Malzeme Seçimi ve Kullanımı, 1977
41. ESER, L., Kütahya Evleri, İ.T.Ü., 1952
42. EYİCE, S., İstanbul, İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, 1967
43. EYİCE, S., Tarih İçeride İstanbul ve Şehrin Gelişmesi, Atatürk Konferansları VII, Ankara, 1980

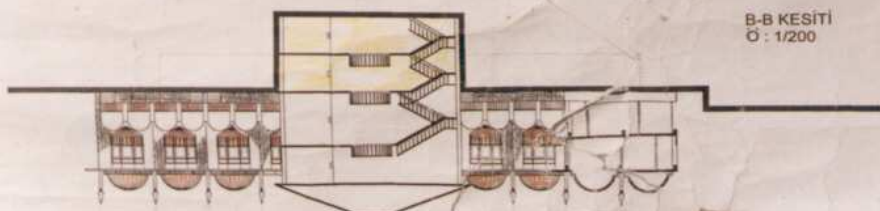
44. GÜLERSOY, Ç. ALTINOLUK, Ü, Kızkulesi nin Kitabı, İstanbul, 1993
45. GÜLERSOY, Ç., "Eski İstanbul.Yöresi:.Sultanahmet ". Sanat Çevresi Dergisi Sayı 69, İstanbul, 1984
46. GÜLERSOY, Ç., "Yıldız Sarayı", Kültür Mirasımız, İstanbul, 1984
47. GÜLERSOY, Ç., İstanbul Estetiği, İstanbul, 1983
48. GÜLERSOY, Ç., Tanzimat Müzesi". Turing Dergisi, Sayı 71/ 350, İstanbul, 1984
49. GÜLERSOY, Ç., "Tarlabaşı ya da Çık İşin İçinden", Cumhuriyet Gazetesi, 8 Mayıs 1990
50. GÜLERSOY; Ç., Yıldız Parkı ve Malta Köşkü, İstanbul, 1979
51. GÜNAY, R., Türk Evi Geleneği ve Safranbolu Evleri, Yem Kitapevi, 1998
52. GÜNAY, R., Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu , Kültür Bakanlığı, Ankara, 1981
53. GÜRSOY, A., Boğaziçi'nde Bina Yerleşme Düzeni, Bitirme Tezi , İ.T.Ü., 1979
54. HAKKI ELDEM, S., Türk Evi I. Cilt, Türkiye anıt Çevre Turizm Koruma Vakfı 1995
55. HAKKI ELDEM, Sedat., Köşkler ve Konutlar, 1973
56. HİSAR, A., Boğaziçi Yalıları Geçmiş Zaman Köşkleri, 1971
57. KAZMAOĞLU, M., "Mimari Mirasın Korunma ve Yaşatılmasına Yaklaşımlar (The Arehitectural Review Ocak 1975 sayısından derleme) Yapı Dergisi, Sayı 17, İstanbul, 1976
58. KEFENOĞLU, Rahmi., Kuzeybatı Anadolu Ahşap Ev Yapıları, İ.T.Ü., 1995
59. KEOSENE, L., Encylopaedia Britannica Micropaedia, 1974
60. KUBAN, D., İstanbul'un Tarihi Yapısı, Tarihi Gelişme; Şehrin Tarihi Yapısının Özellikleri, Koruma Yöntemleri, İstanbul, 1969
61. KUBAN, D., Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, İstanbul, 2000
62. KUBAN, D., Modem Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar, Ankara, 1970.
63. KUBAN, Doğan., Türk Hayat Evi, Eren Yayıncılık, 1980
64. KÜÇÜKEMAN, Önder., Kendi Mekan Anlayışı İçinde Türk evi, Turing ve Otomobil Kurumu, 1982
65. Mimaride Türk Milli Üslubu semineri., Kültür Turizm Bakanlığı Eski eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1984
66. ONAT, S., Eski Konutların Yeniden Kullanılması, M.S.Ü., 1983

67. ONUR, H., Eski Yapılara Yeni Fonksiyonlar, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü., 1982
68. ORHUN, Deniz., Türk Evi mi? Yaşamada Tümlleşik Evler, 1990
69. ÖZDAŞ, Gündüz., Edirne Evleri, Yeterlilik Çalışması, İ.T.Ü., 1951
70. ÖZER, B., "Mimari Mirası Korumanın Anlamı, Kapsamı ve Sınırları Üzerine", YAPI Dergisi, Sayı 1 7, İstanbul, 1976
71. PARKER, N, J., Travels And Researches In Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea and Armenia, Cilt 1, London, 1982
72. PERİHAN, B., Eski istanbul evleri ve Boğaziçi Yalıları, Yem Kitapevi, 1981
73. SIRMALI, F., Adım Adım Mimarlık, İstanbul, 1975
74. SIRMALI, F., Mimarlıkta Bir Tasarım Anlayışı, İstanbul, 1970
75. SÖZEN, M. I. AKTUĞ, U. TANYELİ, Türkiye'nin Kentsel Tarihi Bibliyografyası, İstanbul, 1983
76. SÖZEN, M., Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı, İstanbul, 1983
77. SÖZEN, M., Türk Mimarisinin Tarihsel Gelişimi, İstanbul, 1980
78. SÖZEN, Metin., Diyarbakır'da Türk Mimarisi, 1985
79. ŞENER, H., Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yolu ile Bir Yaklaşım, İstanbul, 1977
80. ŞİŞMAN, D., Eski Kent Dokusunda Yeni Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., 1998
81. TANYELİ, U., "Korumanın İşlevi Üzerine Gözlemler", Mimarlık Derisi, 1979/1
82. TAPAN, M., Mimarlıkta Değerlendirme Aracı Olarak Fayda-Değeri Analizi, İstanbul, 1980
83. TOMSU, Leman., Bursa Evleri, Doçentlik Çalışması, İ.T.Ü., 1950
84. TOSUN, Yılmaz, Milli Mimarimizde Kula Evleri, Ege Üniversitesi, 1971
85. Turizm Yapıları, Yem Kitapevi., 1998
86. ULUENGİN, Nihal., Osmanlı-Türk Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişim, 1987
87. Umar, Bilge, Eski Eserler Hukuku; İzmir 1981
88. ÜNDÜR, T., Geleneksel Türkevinde İnsan-Mekan Oluşumunu Etkileyen Faktörlerin saptanmasında Kullanılacak Bir Yöntem Araştırması, D.G.S.A., Doktora Tezi, 1981

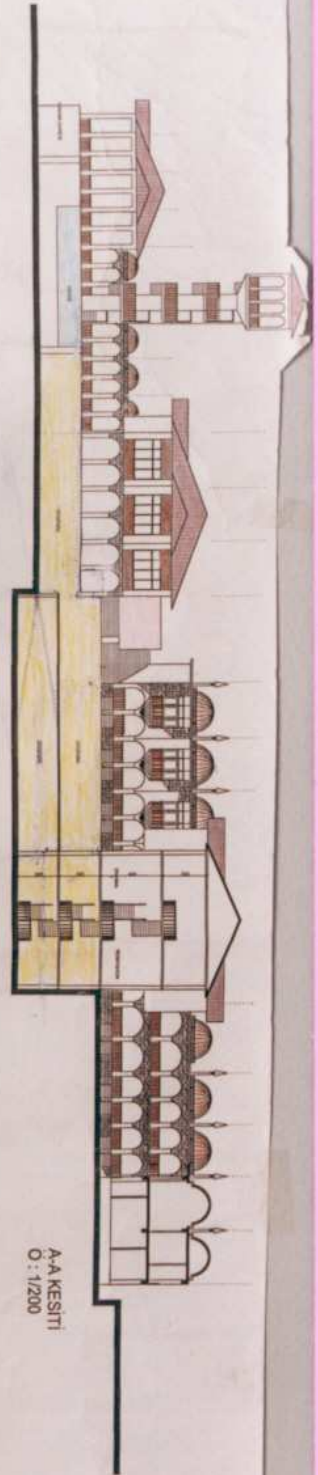
89. ÜNSAL, B., "Türk Boğaziçi'nin Yalılararkası ve Yalıları, (Anadolu Yakası), İDMMA Dergisi, Sayı 3, İstanbul, 1978
90. YAYLA, Y., "Tarihi Çevre Korumasında İdarenin Genel Görev, Yetki ve Sorumlulukları", ITÜ MTRE Bülteni, Sayı 4, İstanbul, 1975
91. YAZICIOĞLU, Lütfü., Boğaziçi Kıyı Yapıları, Tarihsel Biçimlenişleri Çağdaş Biçimlenişlerinde Temel İlkeler, Y.T.Ü., 1975
92. YÜCEL, A., "Binaların Kullanış Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi", Mimarlık Dergisi, Sayı 6, Ankara, 1968

ZEMİN KAT PLANI
O : 1/200

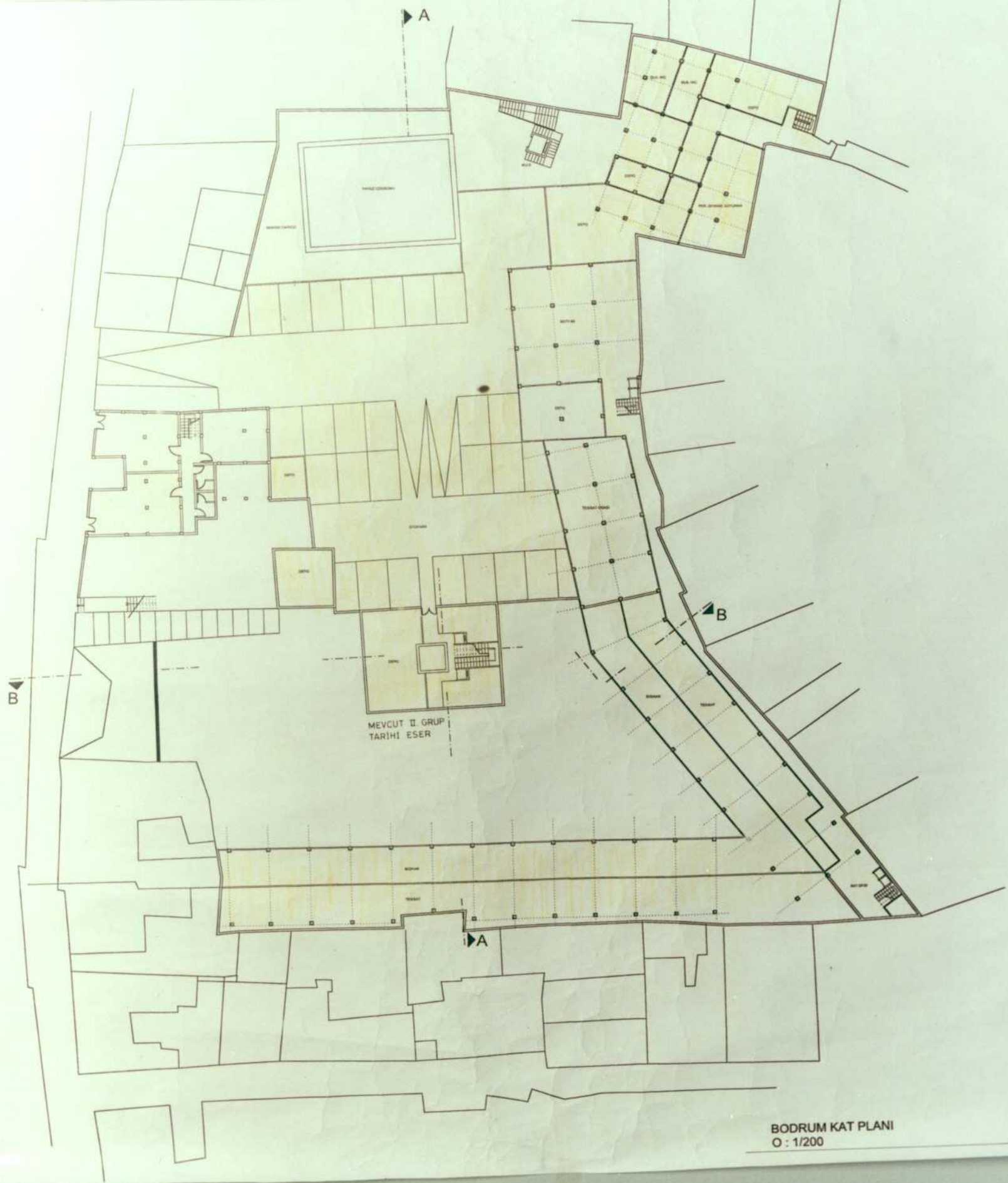
B-B KESİTİ
O : 1/200

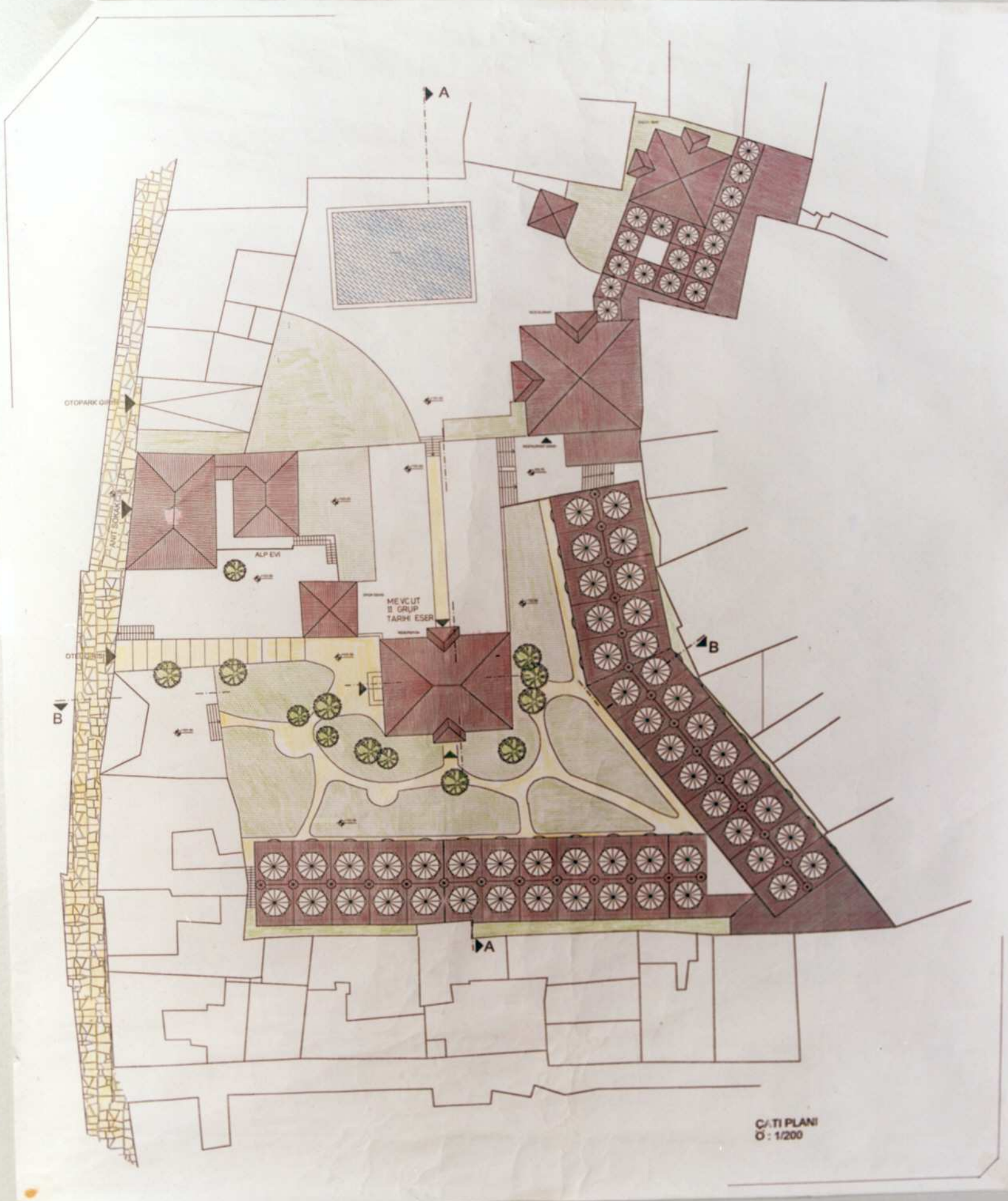
A-A KESİTİ
O : 1/200

1. KAT PLANI
O : 1/200

BODRUM KAT PLANI
O : 1/200

ÇATI PLANI
0 : 1/200